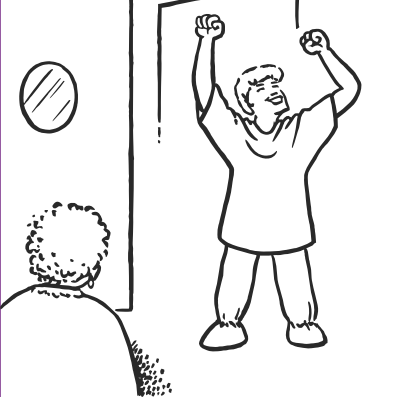
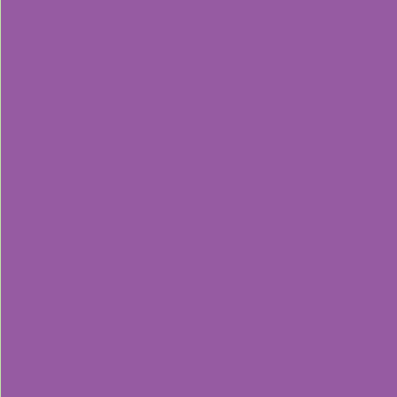
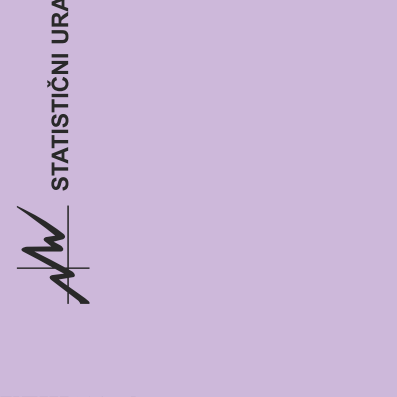

STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

To je Slovenija

naše prvo desetletje v EU

Petra in začetek njegove zgodbe že poznamo, do nje je samo en klik ...

STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

To je Slovenija

naše prvo desetletje v EU

Avtorice: Zala Primožič, Andreja Kozmelj, Irena Svetin, Ida Repovž-Grabnar

Avtor ilustracij: Peter Polončič Ruparčič

Publikacija je na voljo na spletnem naslovu: www.stat.si/pub.asp

Informacije daje Informacijsko središče:

tel. (01) 241 64 04

elektronska pošta info.stat@gov.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

311.312(497.4)"2004/2014"(0.034.2)

TO je Slovenija [Elektronski vir] : naše prvo desetletje v EU / [avtorji Zala Primožič ... [et al.] ; avtorji ilustracij Peter Polončič Ruparčič]. - El. knjiga. - Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2014

ISBN 978-961-239-298-7 (pdf)

1. Primožič, Zala
273398784

BE	1957
FR	1957
DE	1957
IT	1957
LU	1957
NT	1957
DK	1973
IE	1973
UK	1973
EL	1981
PT	1986
ES	1986
AT	1995
FI	1995
SE	1995
CY	2004
CZ	2004
EE	2004
HU	2004
LV	2004
LT	2004
MT	2004
PL	2004
SK	2004
SI	2004
BG	2007
RO	2007
HR	2013

UVODNA BESEDA

1. maja 2014 bo minilo deset let od vključitve Slovenije v Evropsko unijo. Kot novinka v tej skupnosti držav se je Slovenija hitro prilagodila ustroju EU in v prvi polovici leta 2008 je že predsedovala Svetu EU kot prva od desetih držav, ki so postale članice EU v letu 2004. V letu 2007 se je Slovenija vključila še v Evropsko monetarno unijo.

Kaj nam o kakovosti življenja prebivalcev, o razvoju družbe, o stanju v gospodarstvu v tem desetletju lahko povejo statistični podatki? Živimo po vstopu v EU boljše ali slabše? Na taka in podobna vprašanja želimo odgovoriti v tej publikaciji s pomočjo statističnih podatkov in kazalnikov. Položaj prebivalcev Slovenije, stanje okolja v Sloveniji, ekonomsko kondicijo Slovenije v letu 2004 primerjamo s stanjem v zdajšnjem obdobju, po desetih letih (z zadnjimi podatki, ki so nam bili ob nastajanju publikacije že na voljo). Za širšo predstavitev položaja Slovenije med vsemi preostalimi državami članicami Evropske unije in za njihovo medsebojno primerjavo dodajamo podatke z nekaterih ključnih področij še za vsako od njih.

Za prikaz podobe Slovenije v zadnjem desetletju smo uporabili uveljavljene statistične kazalnike, take, ki nam pomagajo ustvariti o opazovanih pojavih objektivno sliko. Koncept in obseg publikacije nam ne dopuščata, da bi v ta prikaz zajeli življenje prav vsake posamezne skupine prebivalstva in prav vse izseke našega življenja v vsej njihovi raznolikosti. Vrednostno ocenjevanje stanj in trendov prepuščamo drugim strokovnjakom.

In kdo je Peter? Statistično še kar značilen mlad prebivalec Slovenije, ki pa ga ni mogoče vedno najti v statističnih povprečjih, ker je njegova zgodba resnična. Posameznih, resničnih življenj namreč ni v statistiki, ker statistika po definiciji zagotavlja in izkazuje agregatne, statistično posplošene podatke o množičnih pojavih, statistično zgodbo o Sloveniji pa soustvarjamo vsi prebivalci in vsak posebej.

Genovefa Ružić,
generalna direktorica

VSEBINA

KAM IN KAKO POTUJEMO?.....	7
KOLIKO ŠE KMETUJEMO?.....	11
ČEDALJE BOLJ IZOBRAŽENI.....	15
DELO – PRAVICA ALI PRIVILEGIJ?	19
SKRBIMO ZA OKOLJE.....	23
KOLIKO NAS DELA, KAKO ŽIVIMO?.....	29
GOSPODARSTVO IN BLAGINJA.....	33
KAJ DELAMO, KO NE DELAMO?.....	39
TRETJE OBDOBJE	43
ODITI ALI OSTATI?	47
FANTEK ALI PUNČKA?	51

KAM IN KAKO POTUJEMO?

Ko smo Petra nazadnje srečali, je bil na morju. Pred odhodom je imel kar veliko težav z izbiro počitniške destinacije, saj kljub občasnemu študentskemu delu denarja ni bilo na pretek. Iz zagate ga je rešil brat Tomaž, ki ga je povabil, naj se pridruži njemu in njegovi družbi na potovanju z avtodomom po jadranski obali. Nameravali so ponoviti nepozabno potovanje izpred nekaj let. Povabilu se je z veseljem odzval! Prihranki mu bodo zagotovo zadostovali, poleg tega pa bo prav gotovo zabavno. Prav zanimalo ga je, kaj vse se je od leta 2004, ko so tja potovali prvič, spremenilo. Kaj vse se je od takrat spremenilo za povprečnega slovenskega turista? Poglejmo, kaj kažejo podatki!

Delež 15 ali več let starih prebivalcev, ki so se udeležili zasebnega potovanja (v %), EU28, 2012

FI	89,8
NL	84,1
LU	78,6
DK	77,4 ¹⁾
DE	77,2
CY	75,7 ¹⁾
AT	75,3
CZ	75,0
FE	72,2
IE	70,8
UK	65,5
SI	63,6
EU28	60,7 ¹⁾
EE	60,6
SK	54,4
ES	52,6
LT	51,9
HR	51,3
MT	49,3
BE	49,2
IT	49,0
PL	47,9
LV	45,2
HU	37,7
PT	36,7
EL	33,1
RO	21,4
BG	18,9
SE	...

Vir: Eurostat

... ni podatka ¹⁾ Ocenjen podatek.

Primerjati življenje v Sloveniji v letu 2004 in danes, v letu 2014, je mogoče z več kazalniki, eden izmed uveljavljenih so tudi turistična potovanja prebivalcev Slovenije. Podrobna primerjava podatkov za obe leti pokaže, da bistvenih razlik na tem področju statistika ni zaznala, razen pri vrsti nastanitve in izdatkih.

Prebivalci Slovenije, stari najmanj 15 let, so se v letu 2012 (podatkov za 2013 še nimamo) odpravili na približno 4,5 milijona turističnih potovanj; skoraj 90 % teh potovanj je bilo zasebnih. Najmanj enega zasebnega potovanja se je udeležilo 64 % prebivalcev Slovenije, starih več kot 15 let. 61 % zasebnih potovanj je bilo krajših (tj. z 1–3 prenočitvami), 39 % pa daljših (tj. z vsaj 4 prenočitvami). Vsa zasebna potovanja skupaj so zajemala povprečno 4,3 prenočitve (samo po Sloveniji povprečno 2,7, samo po tujini pa povprečno 5,8 prenočitve).

Zakaj so se turisti sploh odpravili na potovanja? Na 78 % zasebnih potovanj so se odpravili predvsem zato, da bi izrabili prosti čas (počitnice, dopust, potovanje), glavni razlog za 22 % zasebnih potovanj pa je bil obisk sorodnikov in prijateljev.

Malo več kot polovica (51 %) zasebnih potovanj v letu 2012 je potekalo po tujini. Daleč največkrat obiskana država na zasebnih potovanjih v tujino je bila Hrvaška (pri 63 % zasebnih potovanj po tujini), sledile so Bosna in Hercegovina (6 %), Italija (5 %) in Avstrija (4 %). Naštete države so bile najpogosteje cilj potovanj tudi v letu 2004.

V obeh letih, v 2004 in v 2012, se je večina turistov odpravila na zasebno potovanje v juliju, glavno prevozno sredstvo pa je bilo osebno cestno motorno vozilo (avtomobil, avtodom, motorno kolo).

Hrvaška je bila najpogostejši cilj zasebnih potovanj v tujino v letu 2004 (65 % potovanj) in tudi v letu 2012 (63 % potovanj).

V 52 % zasebnih potovanj v letu 2012 so turisti bivali v plačljivih nastanitvenih objektih: v hotelih in podobnih objektih (v 21 % zasebnih potovanj), v kampih (v 10 %) ter drugih najetih nastanitvenih objektih, kot so zasebne sobe ali apartmaji, počitniška naselja ipd. (v 21 %).

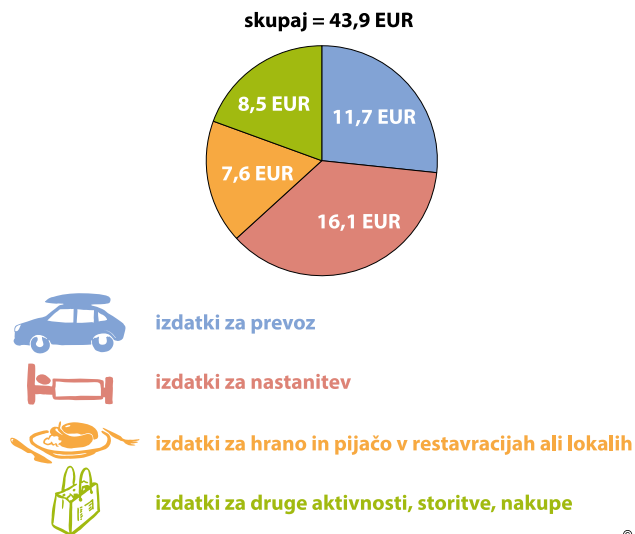
V 48 % zasebnih potovanj so turisti bivali v brezplačnih nastanitvenih objektih: pri sorodnikih ali prijateljih (v 27 %) in v lastnem počitniškem bivališču (v 21 %). V letu 2004 je bilo to razmerje skoraj obrnjeno: v 46 % zasebnih potovanj so turisti bivali v plačljivih nastanitvenih objektih, v 54 % pa v brezplačnih nastanitvah.

V letu 2012 so med zasebnimi prevladovala potovanja (52 %), med katerimi so turisti bivali v plačljivih nastanitvenih objektih, v letu 2004 pa potovanja, med katerimi so bivali v brezplačnih nastanitvah (54 %).

Turisti na zasebnem potovanju so v letu 2012 porabili na dan povprečno 44 EUR; na zasebnem potovanju po Sloveniji so porabili povprečno 33 EUR na dan, na zasebnem potovanju po tujini pa povprečno 49 EUR na dan. Povprečno največji strošek na zasebnih potovanjih so pomenili izdatki za nastanitev (37 % celotnih izdatkov), potem izdatki za prevoz (27 %), za hrano in pijačo v restavracijah in lokalih (17 %) ter za vse druge storitve in nakupe (19 %). V letu 2004 so turisti porabili na dan povprečno 7.905 SIT (na potovanju po Sloveniji 5.566 SIT, na potovanju po tujini pa 8.987 SIT). Če slovenske tolarje pretvorimo v evre po enotnem menjalnem tečaju 239,64 SIT za evro, lahko ocenimo, da so bili izdatki na zasebnem potovanju v letu 2004 nižji: povprečno 33 EUR na dan (po Sloveniji povprečno 23 EUR, po tujini povprečno 38 EUR na dan).

Povprečni izdatki turista na zasebnem potovanju na dan (EUR), Slovenija, 2012

Vir: SURS

© SURS

641.000 ali 36 % prebivalcev Slovenije, starih 15 ali več let, se v letu 2012 ni udeležilo nobenega zasebnega potovanja (niti krajšega niti daljšega). Na vprašanje, zakaj si niso privoščili nobenega potovanja (navedli so lahko več razlogov), jih je skoraj polovica (49 %) navedla finančne razloge, približno tretjina (31 %) zdravstvene razloge, 17 % jih je navedlo delovne obveznosti, 16 % pa jih ni čutilo potrebe po potovanju. Za leto 2004 so na voljo samo podatki o neudeležbi na daljših zasebnih potovanjih: v tem letu se na nobeno daljše zasebno potovanje ni odpravilo 44 % prebivalcev Slovenije, starih najmanj 15 let; 41 % od teh si potovanja ni moglo privoščiti zaradi finančnih razlogov, 23 % zaradi pomanjkanje prostega časa, 17 % iz zdravstvenih razlogov, 13 % jih ni čutilo potrebe, da bi zapuščali svoj dom, 3 % pa jih je odhajalo v počitniško bivališče ali na enodnevne izlete.

Udeleženos na zasebnih potovanjih in značilnosti zasebnih potovanj, Slovenija

	2004	2012
Delež prebivalcev, ki so odšli na vsaj eno daljše zasebno potovanje (%)	56,5	52,0
Delež krajših zasebnih potovanj med vsemi zasebnimi potovanji (%)	61,5	61,4
Delež zasebnih potovanj v tujino (%)	53,8	51,3
Delež zasebnih potovanj, katerih glavni namen je bilo preživljanje prostega časa (%)	85,6	78,3
Delež zasebnih potovanj v juliju (%)	20,1	19,2
Delež zasebnih potovanj, med katerimi so turisti bivali v brezplačnih nastanitvah (%)	53,6	47,9
Povprečni izdatki na zasebnem potovanju na dan (EUR)	33,0	43,9

Vir: SURS

LV	102
HU	103
RO	103
PT	112
CZ	116
BG	132
EE	167
ES	175
SI	189
LT	193
HR	193
DK	239
CY	295
FI	310
NL	332
SK	359
IT	414
DE	430
IE	486
AT	554
BE	554
MT	608
LU	715
EL	...
FR	...
PL	...
SE	...
UK	...

Vir: Eurostat

... ni podatka

Podatki o turističnih potovanjih prebivalcev Slovenije torej kažejo, da se značilnosti zasebnih potovanj v primerjavi z letom 2004 niso bistveno spremenile. Kako je vstop Slovenije v Evropsko unijo vplival na obisk tujih turistov pri nas? So ti po 1. maju 2004 prihajali v Slovenijo v večjem številu, so pri nas večkrat prenočevali kot pred tem? Podatki kažejo, da je odgovor pritrdilen. Število prihodov in število prenočitev turistov sta se v zadnjih letih povečevali; v turističnih nastanitvenih objektih je bilo v letu 2012 evidentiranih največ prihodov in največ prenočitev turistov doslej: skoraj 3,3 milijona prihodov in več kot 9,5 milijona prenočitev turistov (tujih in domačih). Leto 2012 je bilo rekordno predvsem zaradi tujih turistov, saj so ustvarili skoraj 2,2 milijona prihodov in skoraj 5,8 milijona prenočitev. Sicer število prihodov in število prenočitev tujih turistov po upadu v letih 2008 in 2009 stalno naraščata (prihode in prenočitve turistov spremljamo od leta 2008 po novi metodologiji), medtem ko ostajata število prihodov in število prenočitev domačih turistov približno enaki ali se celo znižujeta.

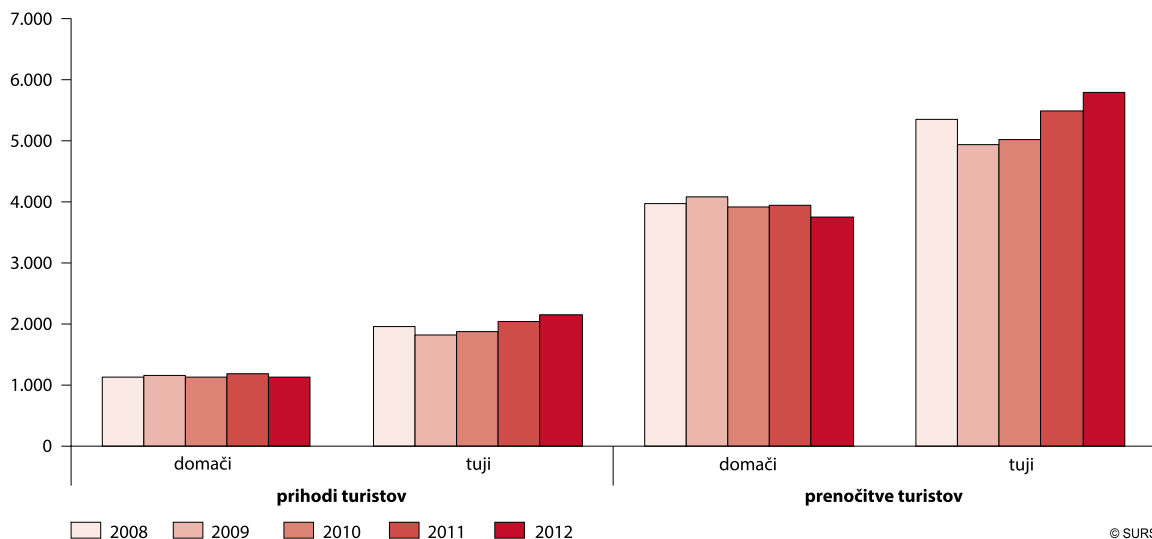
Kakšno je stanje drugje po Evropi? Najbolj priljubljene turistične destinacije v letu 2013 v Evropi so bile Francija (405 milijonov prenočitev), Španija (387 milijonov prenočitev), Italija (363 milijonov prenočitev), Nemčija (355 milijonov prenočitev) in Združeno kraljestvo (320 milijonov prenočitev). V teh petih državah je bilo skupaj ustvarjenih 70 % vseh turističnih prenočitev v EU28.

Najbolj priljubljena turistična destinacija v letu 2012 je bila Francija.

In kdo v Evropi največ potuje? V letu 2012 se je vsaj enega zasebnega potovanja udeležilo 90 % Fincev, 84 % Nizozemcev in 79 % Luksemburžanov. V precej manjših odstotkih so se zasebnih potovanj udeleževali Bolgari (19 %), Romuni (21 %) in Grki (33 %). Slovenci smo se s skoraj 64 % uvrstili nad povprečje EU28; to znaša nekaj več kot 61 %.

Prihodi in prenočitve turistov (v 1.000), Slovenija

Vir: SURS

© SURS

KOLIKO ŠE KMETUJEMO?

Počitnice na morju so hitro minile in Peter se je vrnil v Ljubljano. Vsakodnevno rutino je nekaj mesecev pozneje spremenilo srečanje s Špelo, ki jo je Peter po naključju spoznal na ljubljanski tržnici. Na domiselno opremljeni stojnici je navdušeno prodajala pridelke z domače ekološke kmetije. Povpraševanja ni manjkalo, saj je takih kmetij le za vzorec. Zgodila se je ljubezen na prvi pogled (kaj se to ne dogaja samo v filmih?). Peter je odslej svoj prosti čas pogosto preživel na Gorenjskem, kjer je po najboljših močeh pomagal pri delu na družinski kmetiji. Vse delo so opravljali družinski člani, zato ga ni nikoli zmanjkalo, vendar je bilo to Petru v veliko veselje.

RO	31,5
IT	13,2
PL	12,3
ES	8,1
EL	5,9
HU	4,7
FR	4,2
BG	3,0
PT	2,5
DE	2,4
HR	1,9
LT	1,6
UK	1,5
AT	1,2
IE	1,1
LV	0,7
SI	0,6
NL	0,6
SE	0,6
FI	0,5
BE	0,4
DK	0,3
CY	0,3
SK	0,2
CZ	0,2
EE	0,2
MT	0,1
LU	0,0

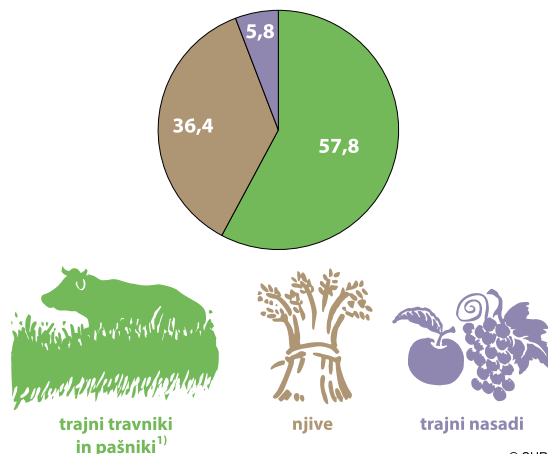
Vir: Eurostat

Kmetijska gospodarstva v Sloveniji so se od vstopa Slovenije v EU do danes nekoliko spremenila, po številu in po obsegu: od leta 2004 do leta 2010 se je njihovo število zmanjšalo za več kot 2.500, preostala kmetijska gospodarstva pa so se nekoliko povečala. Kmetijsko gospodarstvo je tako v letu 2010 obdelovalo povprečno približno 3.000 m² (0,3 ha) več njiv, po 2.000 m² (0,2 ha) več trajnega travinja, sadovnjakov in oljčnikov ter toliko vinogradov kot v letu 2003, ko se je Slovenija pripravljala na vstop v EU. Vse pomembnejše panoge živinoreje pa so v tem obdobju upadle, predvsem prašičereja.

Po zadnjih razpoložljivih podatkih (začasni podatki za leto 2013) obdeluje povprečno veliko kmetijsko gospodarstvo v Sloveniji 6,5 hektarja kmetijskih zemljišč v uporabi in redi 5,5 glave velike živine. V Sloveniji je bilo v letu 2013 okoli 73.000 kmetijskih gospodarstev (to so kmetijska podjetja in družinske kmetije skupaj); vsa skupaj so gospodarila z več kot 888.000 hektarji vseh zemljišč; od tega je bilo približno 56 % kmetijskih zemljišč (to so kmetijska zemljišča v uporabi in neobdelana in zarasla kmetijska zemljišča skupaj), okoli 42 % gozda in 2 % nerodovitnih zemljišč.

Največji del celotne površine kmetijskih zemljišč v uporabi so obsegali trajni travniki in pašniki (58 %), drugi največji del njive (36 %) in potem trajni nasadi (6 %). Prevladujoča kultura na njivah so bila ves čas, pred vstopom Slovenije v EU in tudi danes, strna žita; v letu 2013 so se pridelovala na okoli 56 % površine vseh njiv; na približno 32 % površine njiv se je pridelovala zelena krma.

Struktura kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijskih gospodarstvih (v %), Slovenija, 2013

1) Vključeni so tudi skupni pašniki.
Vir: SURS

Na kmetijskih gospodarstvih so v letu 2013 redili okoli 462.500 govedi (ali okoli 16.000 manj kot v letu 2003), okoli 287.900 prašičev (ali okoli 320.000 manj kot v letu 2003) in okoli 4.952.500 kljunov perutnine (ali okoli 181.000 manj kot v letu 2003). Poleg tega so za prehrano ljudi redili (v manjšem obsegu) tudi drobnico, konje in druge živali.

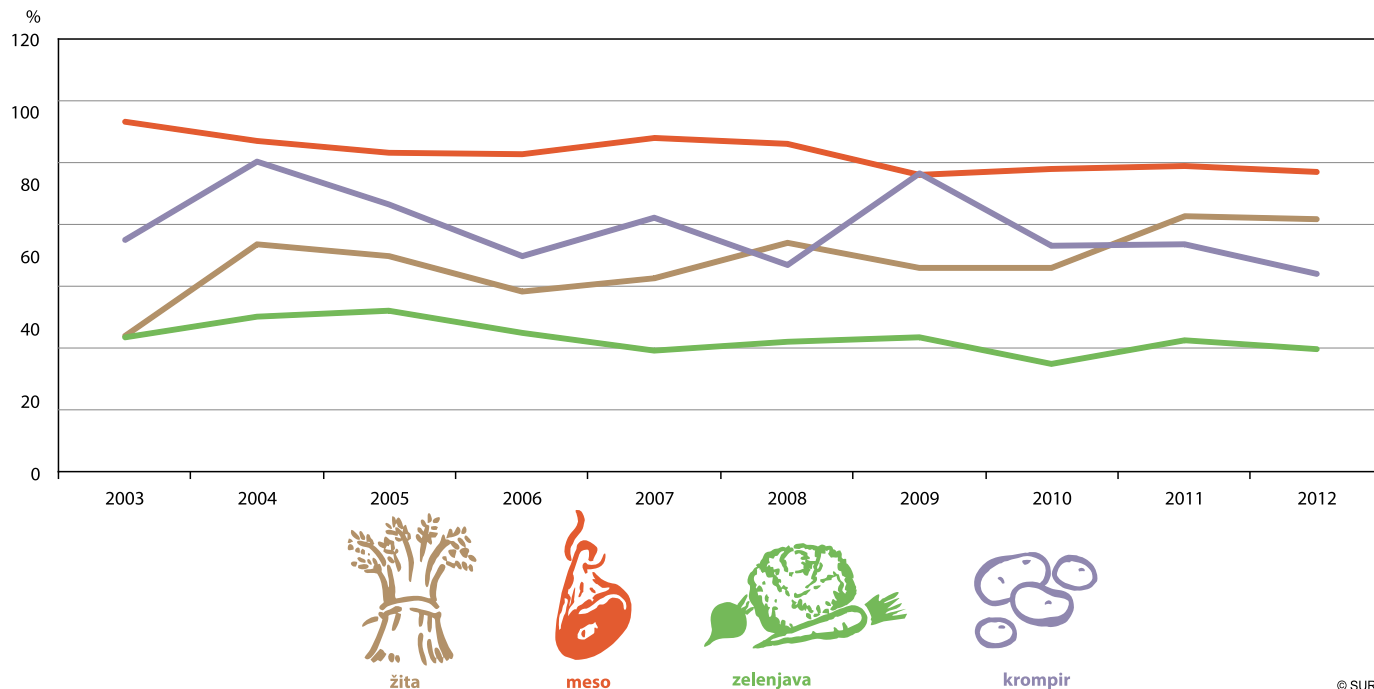
V zadnjih letih je močno upadlo število prašičev: v letu 2013 so jih kmetijska gospodarstva redila 287.900, deset let pred tem pa 607.900.

Slovenska kmetijska gospodarstva so v letu 2012 zadovoljila z lastnimi pridelki in proizvodi malo več kot 70 % potreb prebivalcev Slovenije po žitih, okoli 83 % potreb po mesu, okoli 92 % potreb po jajcih, le 34 % potreb po zelenjavi in le okoli 55 % potreb po krompirju.

Ena najpomembnejših panog slovenskega kmetijstva je priraja kravjega mleka. Mleka smo ves ta čas (2003–2012) pridelali več, kot ga sami potrebujemo, čeprav se je priraja kravjega mleka po vstopu Slovenije v EU zmanjšala za okoli 6 % (z okoli 661.700 ton v letu 2003 na okoli 620.900 ton v letu 2012).

Po podatkih iz leta 2010 (takrat je v večini držav članic EU potekal popis kmetijstva) pomenijo slovenska kmetijska gospodarstva 0,6 % vseh kmetijskih gospodarstev v EU28. V EU28 je bilo ob omenjenem popisu približno 12 milijonov kmetijskih gospodarstev, od tega jih je bilo skoraj tretjina v Romuniji. Povprečno veliko slovensko kmetijsko gospodarstvo je bilo sicer več kot pol manjše od povprečno velikega kmetijskega gospodarstva v celotni EU28.

Stopnja samooskrbe v bilancah proizvodnje in potrošnje za žita, krompir, zelenjavo in meso, Slovenija

Vira: SURS, KIS

© SURS

CZ	152
UK	90
SK	78
DK	63
LU	60
DE	56
FR	54
EE	48
SE	43
FI	36
IE	36
BE	32
NL	26
ES	24
LV	22
AT	19
EU28	14
LT	14
BG	12
PT	12
PL	10
HU	8
IT	8
SI	6
HR	6
EL	5
RO	3
CY	3
MT	1

Vir: Eurostat

Ekološko kmetijstvo postaja v slovenskem kmetijskem prostoru čedalje pomembnejše; v zadnjih letih se je število kmetijskih gospodarstev z ekološkim načinom pridelave opazno povečalo. V letu 2004 je bilo takih kmetijskih gospodarstev približno 1.600, v letu 2012 pa skoraj 2.700. Povečuje se tudi površina kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo in število živali v ekološki reji. V letu 2012 je bilo ekološki pridelavi namenjenih 35.000 hektarjev površine kmetijskih zemljišč v uporabi (to je 52 % več kot v letu 2004), vseh živali v ekološki reji pa je bilo skoraj 130.000.

Površina kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološkim načinom kmetovanja (ha), Slovenija

	2004	2012
Njive in vrtovi	1.722	3.787
od tega zelenjadnice in jagode	82	184
Trajni travniki in pašniki	20.908	29.814
Sadovnjaki	336	988
Vinogradi	49	324
Oljčniki	5	185
Drevesnice, trsnice in matičnjaki	0	2

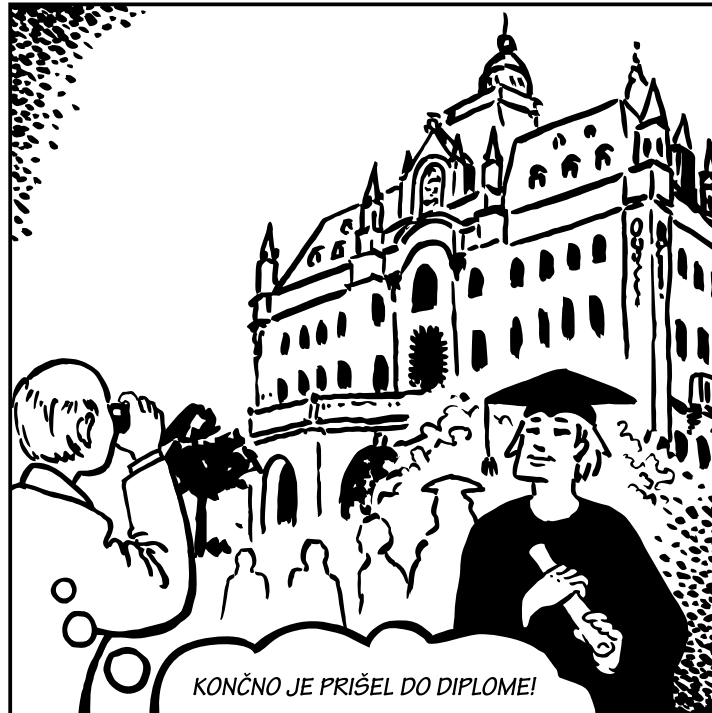
Vir: MKO

V letu 2012 je delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo znašal nekaj več kot 7 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi.

Največji delež kmetijskih zemljišč v uporabi z ekološko pridelavo so v letu 2012 imeli v Avstriji, skoraj 19 % od vseh kmetijskih zemljišč v uporabi. V Sloveniji se je takrat ekološko kmetovalo na nekaj več kot 7 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi. Tak način kmetovanja je bil tedaj najmanj uveljavljen v Bolgariji in na Malti; v vsaki od teh držav so za ekološko pridelavo namenili manj kot 1 % vseh zemljišč v uporabi.

ČEDALJE BOLJ IZOBRAŽENI

Peter je v 2. letniku študija ugotovil, da bi mu precej verjetno študij ekonomije nudil večje zaposlitvene možnosti kot varstvo okolja. Zato se je prepisal v bolonjski univerzitetni študijski program na Ekonomski fakulteti, smer Management, in po desetih študentskih letih je oktobra 2012 pred starši, bratom, babico in dekletom ponosno prejel svojo diplomu. Starši so mu ob podelitvi diplome priznali, da jih je že pošteno skrbelo, ali bo sploh kdaj doštudiral, saj je že zdavnaj presegel povprečno trajanje študija.

Odstotek terciarno izobraženih med 30–34 let starimi prebivalci (v %), EU28, 2012

IE	51,1
CY	49,9
LU	49,6
LT	48,6
SE	47,9
UK	47,1
FI	45,8
BE	43,9
FR	43,6
DK	43,0
NL	42,2 ¹⁾
ES	40,1
SI	39,2
EE	39,1
PL	39,1
LV	37,2
EU28	35,7
DE	32,0
EL	30,9
HU	29,9
PT	27,2
BG	26,9
AT	26,3
CZ	25,6
HR	23,7
SK	23,7
MT	22,4
RO	21,8
IT	21,7

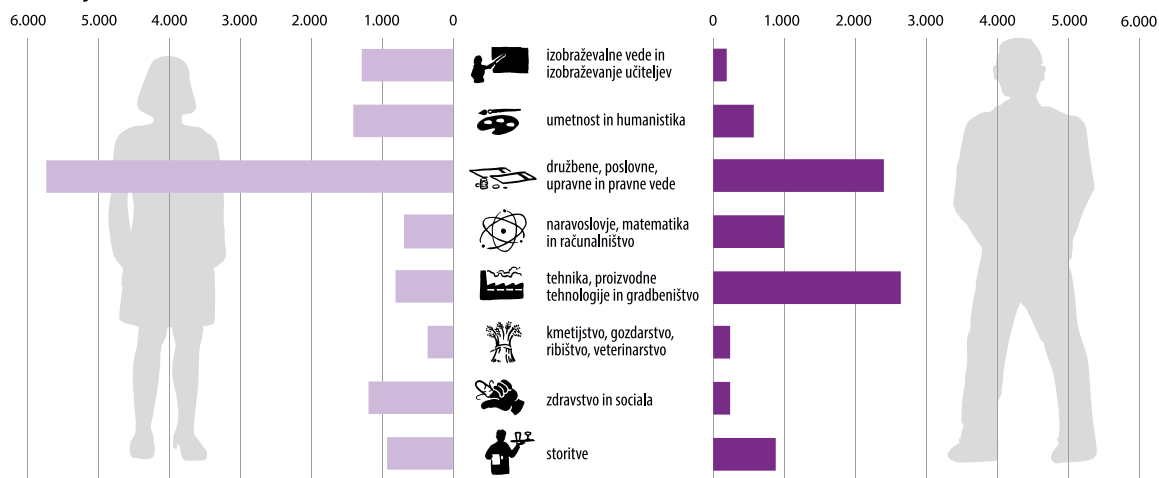
Vir: Eurostat

1) Začasni podatek.

Se je zanimanje mladih za določena študijska področja v zadnjem desetletju spremenilo? Ne bistveno. Še vedno se v največjem odstotku odločajo za študij na družboslovnih področjih. V letu 2012 je bilo namreč med vsemi diplomanti terciarnega izobraževanja diplomantov družboslovnih, poslovnih ali v pravo usmerjenih študijskih programov 40 %. Ženske se še vedno v največjem številu vpisujejo v družboslovne smeri; med diplomanti omenjenih in v izobraževanje, umetnost in humanistiko usmerjenih programov so bile zastopane kar z dvema tretjinama. Moški se v največjem številu odločajo za študij družboslovja, za tehnično in tehnološko usmerjene programe ter za gradbeništvo.

Sestava prebivalstva po stopnjah izobrazbe se je v zadnjih desetih letih kar precej spremenila: med prebivalci Slovenije, starimi vsaj 15 let, je bilo v letu 2013 skoraj 20 % takih, ki so imeli terciarno (višješolsko ali visokošolsko) stopnjo izobrazbe. Pol odstotka prebivalstva je imelo naziv doktorja znanosti. Pred desetimi leti je bil delež najbolj izobraženega prebivalstva precej nižji; ob popisu prebivalstva v letu 2002 je imelo vsaj višješolsko izobrazbo 13 % ljudi. Približno pol prebivalcev je imelo tako ob popisu prebivalstva v letu 2002 kot v letu 2013 srednješolsko izobrazbo. Tretjina prebivalstva, starega 15 ali več let, pa je v letu 2002 imela največ osnovnošolsko izobrazbo. Delež teh se je v zadnjem desetletju znižal: do leta 2013 na 27 %.

Diplomanti višješolskega in visokošolskega izobraževanja po področjih izobraževanja (KLASIUS-P) in spolu, Slovenija, 2012

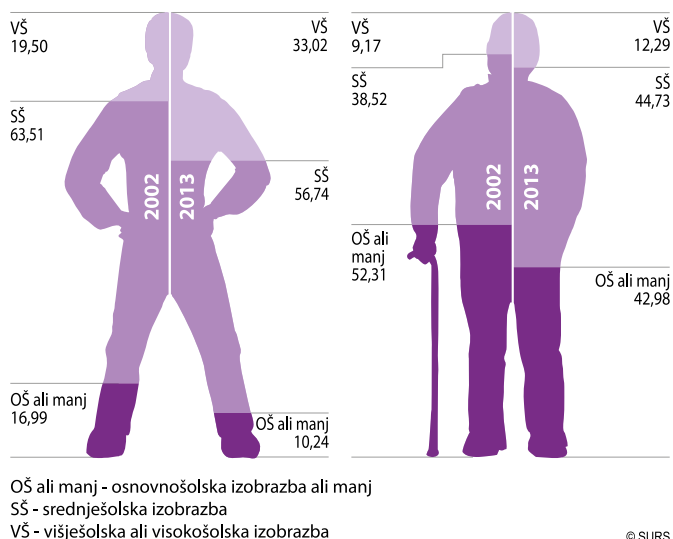

Vir: SURS

© SURS

Mlajša in starejša generacija se po doseženi izobrazbi precej razlikujeta. Mlajši po stopnji formalne izobrazbe v povprečju prekašajo starejšo populacijo. Med prebivalci, stari od 30 do 39 let, jih je imelo v letu 2013 terciarno (tj. višje- ali visokošolsko) izobrazbo več kot tretjina, največ osnovnošolsko izobrazbo pa 10 %; med prebivalci, stari vsaj 60 let, pa jih je imelo terciarno stopnjo izobrazbe 12 %, največ osnovnošolsko pa kar 43 %. Med mladimi, stari od 20 do 24 let, jih je imelo vsaj srednješolsko izobrazbo več kot 90 %.

Izobrazbena sestava oseb, starih 30–39 let, in oseb, starih vsaj 60 let (v %), Slovenija

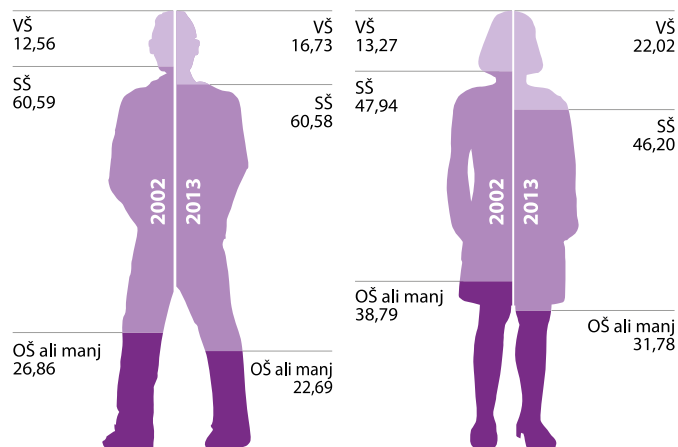
Vir: SURS

Po deležu od 30 do 34 let starih prebivalcev s terciarno izobrazbo se je Slovenija v letu 2012 (39 %) uvrstila nad povprečje EU (36 %). Najvišje so se po vrednosti tega kazalnika uvrstile Irska, Ciper, Luksemburg in Litva (v vsaki približno 50 %).

Izobrazbena raven prebivalstva je različna tudi glede na spol. V letu 2013 je imelo terciarno izobrazbo več žensk kot moških (22 % : 17 %), prav tako pa tudi samo osnovnošolsko ali nižjo izobrazbo (32 % : 23 %). Pri moških se je raven izobrazbe s starostjo spuščala zelo počasi, pri ženskah pa je bil ta padec izrazitejši. Največ višje- ali visokošolsko izobraženih žensk je bilo med ženskami, stari od 30 do 34 let, kar 46 %; samo osnovnošolsko izobrazbo je imelo manj kot 7 % mladih žensk (30–34 let). S starostjo se je to razmerje hitro obrnilo: med 65 ali več let stari ženskami jih je imelo terciarno izobrazbo le 8 %, samo osnovnošolsko izobrazbo pa skoraj 60 %.

Tako hitro dviganje izobrazbene ravni žensk nas ne preseneča. V letu 2012 je bilo od prebivalk, starih od 19 do 24 let, vključenih v terciarno izobraževanje 57 %, od moških iste starosti pa 40 %. Tudi sicer se je število vključenih v višješolsko in visokošolsko izobraževanje v zadnjih dvajsetih letih hitro povečevalo, pred petimi leti je krepko presegle 100.000 na študijsko leto, v zadnjih nekaj letih pa opazamo postopen upad.

Izobrazbena sestava moških in žensk (v %), Slovenija

OŠ ali manj - osnovnošolska izobrazba ali manj
 SŠ - srednješolska izobrazba
 VŠ - višješolska ali visokošolska izobrazba

Vir: SURS

HR	4,2
SI	4,4
SK	5,3
CZ	5,5
PL	5,7
LT	6,5
SE	7,5
AT	7,6
LU	8,1
NL	8,8 ¹⁾
FI	8,9
DK	9,1
IE	9,7
EE	10,5
DE	10,6
LV	10,6
EL	11,4
CY	11,4
HU	11,5
FR	11,6
BE	12,0
BG	12,5
EU28	12,7 ¹⁾
UK	13,6
RO	17,4
IT	17,6
PT	20,8
MT	22,6
ES	24,9

Vir: Eurostat

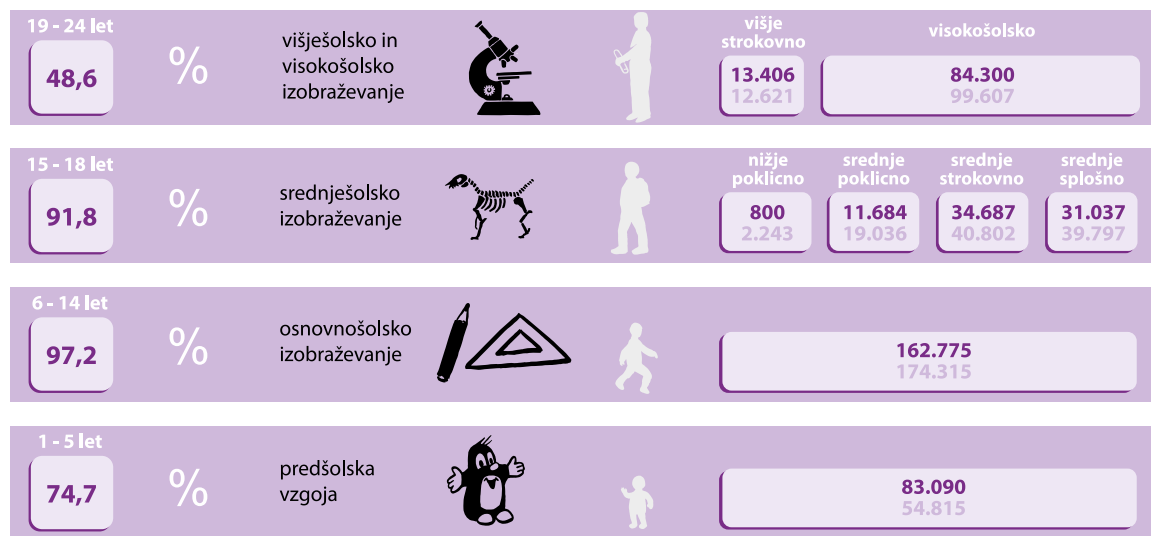
1) Začasni podatek.

V srednješolsko izobraževanje je bilo v šolskem letu 2012/13 vključenih 91,8 % mladih, starih od 15 do 18 let. Največ se jih je vpisalo v srednje strokovne in srednje splošne programe. Ker so generacije otrok čedalje manj številčne, je število srednješolcev in osnovnošolcev vsako leto nižje.

V šolskem letu 2004/05 smo imeli čez 100.000 srednješolcev in 174.000 osnovnošolcev, v šolskem letu 2012/13 pa je bilo prvih 78.200, drugih pa 162.000. V razredih je bilo povprečno 19 učencev.

Pri najmlajših je stanje drugačno: število vrtčevskih otrok se namreč povečuje. Pred desetimi leti je bilo v vrtce vključenih približno 55.000 otrok, v letu 2012/13 je bilo »vrtičkarjev« 18.000 več. V letu 2004 sta vrtec obiskovali dve tretjini od vseh otrok, starih od 1 do 5 let, v letu 2012 pa že tri četrtine. Na povečevanje števila otrok v vrtcih je vplivala predvsem sprememba zakonodaje (od 2008 do 2012 je bil vrtec za drugega in nadaljnje otroke brezplačen, od 2013 naprej pa je cena vrtca za te otroke 30-odstotna). Temu ustrezno so se povečale tudi vrtčevske kapacitete: pred desetimi leti so bili malčki vključeni v 3.232 oddelkov v 752 vrtcih, v letu 2012/13 je bilo v nekaj več kot 900 vrtcih že 4.861 oddelkov.

Delež vpisanega prebivalstva v tipični starostni skupini v šolskem letu 2012/13 ter število vpisanih v formalno izobraževanje v šolskih letih 2012/13 in 2004/05, Slovenija

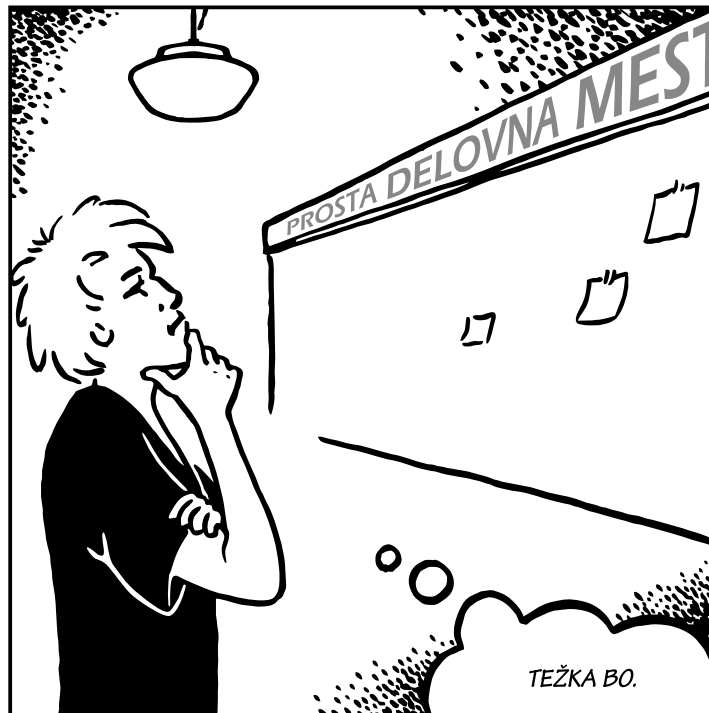

Vir: SURS

2012/13 2004/05

© SURS

DELO – PRAVICA ALI PRIVILEGIJ?

»Če boš imel dobro izobrazbo, boš imel dobro službo in prijetno življenje,« so govorili še dijaku Petru, da bi v njem spodbudili veselje do šole. A stanje v Sloveniji se je od takrat precej spremenilo. Razmere na slovenskem trgu dela so se v zadnjem obdobju močno zaostrele; mladi to še posebej občutijo, saj čedalje težje postajajo aktivni igralci na trgu dela. Peter do konca leta 2012 še vedno ni našel zaposlitve, zato se je v začetku leta 2013 kot eden od 120.000 iskalcev zaposlitve prijavil na zavod za zaposlovanje. Ne, te številke – sto dvajset tisoč – si ni želel niti predstavljati!

Stopnja brezposelnosti med osebami, starimi od 15 do 64 let (v %), EU28, 3. četrletje 2013

AT	4,9
DE	5,2
LU	5,7
MT	6,8
NL	6,8
CZ	7,0
DK	7,2
FI	7,2
RO	7,3
SE	7,5
UK	7,9
EE	8,2
BE	8,7
FR	9,5
SI	9,5
HU	9,9
PO	9,9
EU28	10,6
LT	11,1
IT	11,4
LV	12,0
BG	12,1
IE	13,3
SK	14,1
PT	16,3
CY	16,4
HR	16,9
ES	26,1
EL	27,2

Vir: Eurostat

Pri preučevanju slovenskega trga dela v samostojni državi lahko razlikujemo dve obdobji: od osamosvojitve do konjunkturnega leta 2008 in od leta 2008 naprej, ko je slovensko gospodarstvo in s tem tudi trg dela močno zaznamovala gospodarska kriza.

V letu 2013 je bilo na zavodu za zaposlovanje prijavljenih povprečno okoli 120.000 brezposelnih oseb, stopnja registrirane brezposelnosti je bila 13,1-odstotna. Skoraj tretjina teh oseb je bilo starih 50 ali več let. Mnogi med njimi so izkoristili možnost, ki jo nudi slovenska zakonodaja, in se pred upokojitvijo prijavili na zavod za zaposlovanje in tako hitreje zaključili svoje delovno aktivno življenjsko obdobje.

V letu 2004, ko je Slovenija vstopala v EU, so bile razmere na trgu dela nekoliko boljše: na zavodu za zaposlovanje je bilo prijavljenih okoli 93.000 oseb, nižja je bila tudi stopnja registrirane brezposelnosti (10,6-odstotna).

Pri iskanju zaposlitve ima pomembno vlogo dosežena stopnja izobrazbe. Iz spodnje tabele je razvidno, da je bilo med osebami z najmanj višješolsko formalno izobrazbo relativno (in tudi absolutno) manj registriranih brezposelnih oseb kot med tistimi, ki so končale največ osnovno šolo. Pri osebah s srednješolsko izobrazbo pa ni bilo bistvenih razlik: med vsemi osebami, starih 15 ali več let, je bilo 55 % takih, ki so končale eno od srednjih šol, med registriranimi brezposelnimi osebami pa je bilo srednješolsko izobraženih 56 %.

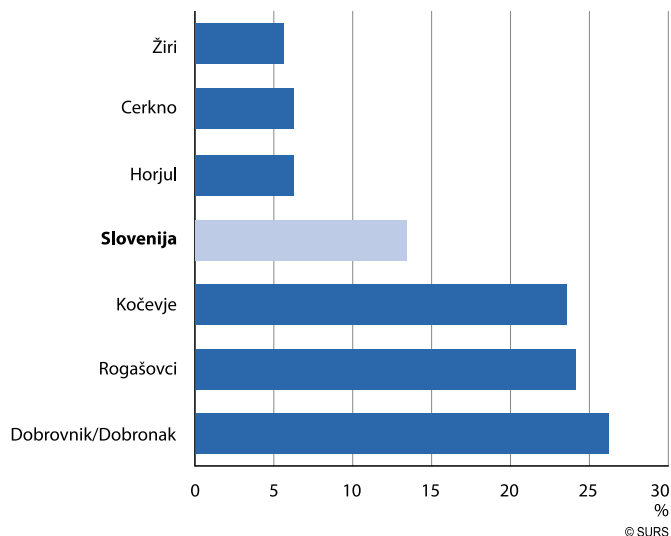
Prebivalci, stari 15 ali več let, in registrirane brezposelne osebe po stopnji dosežene izobrazbe (v %), Slovenija, 2013

	Prebivalci, stari 15 ali več let	Registrirane brezposelne osebe
Skupaj	100,0	100,0
osnovnošolska izobrazba ali manj	22,7	29,7
srednješolska izobrazba	54,9	56,1
najmanj višješolska izobrazba	22,4	14,2

Vir: SURS

Konec leta 2013 je bilo največ registriranih brezposelnih oseb prijavljenih na zavodu za zaposlovanje v ljubljanski občini: 16.531. Ker je to najbolj naseljena slovenska občina, je bolj smiselno primerjati občine glede na stopnje registrirane brezposelnosti: najvišjo so imeli v obmejni občini Dobrovnik/Dobronak, 26,3-odstotno; kar 11 slovenskih občin pa je imelo v istem obdobju nad 20-odstotno. Najnižjo stopnjo registrirane brezposelnosti je imela takrat občina Žiri: 5,6-odstotno.

Stopnje registrirane brezposelnosti v Sloveniji in nekaterih izbranih občinah (v %), december 2013

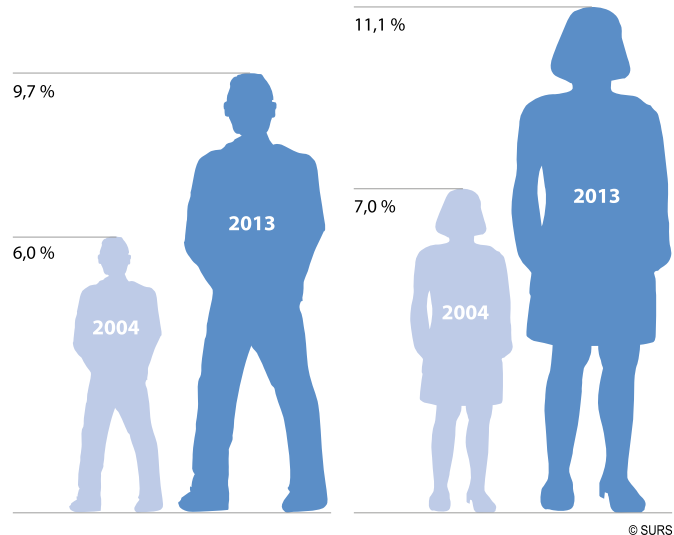
Vir: SURS

Poleg stopnje registrirane brezposelnosti je zanimiv kazalnik tudi t. i. stopnja anketne brezposelnosti. Stopnja anketne brezposelnosti med mladimi v Sloveniji, starimi od 15 do 24 let, je bila tako v letu 2004 kot tudi konec leta 2013 nižja od povprečja v celotni EU: v letu 2004 je bila 16,2-odstotna, v četrtem četrtletju 2013 pa 18,9-odstotna. Tudi med osebami v starostnem razredu 15–64 let je bila tako v letu 2004 kot tudi v tretjem četrtletju 2013 nižja od

povprečja v celotni EU, čeprav se je v omenjenem obdobju celo povečala za okoli tri odstotne točke; v letu 2004 je bila namreč 6,5-odstotna, v tretjem četrtletju 2013 pa 9,6-odstotna (povprečje EU28 je bilo ob istem času 9,3 % oz. 10,6 %).

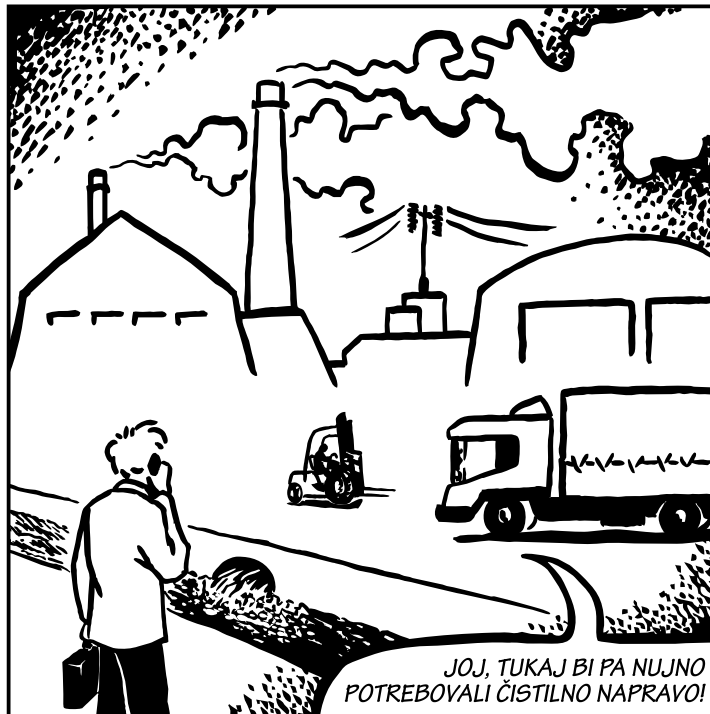
Kaj iz Ankete o delovni sili razberemo o mladih drugje po Evropi? V tretjem četrtletju 2013 je bila stopnja anketne brezposelnosti med mladimi Evropejci (starimi od 15 do 24 let), izmerjena za omenjeno anketo, najnižja v Nemčiji, 8,7-odstotna, najvišja pa v Grčiji, 57,2-odstotna. V letu 2004 je bilo stanje nekoliko drugačno: takrat je bila najnižja stopnja anketne brezposelnosti med mladimi izmerjena na Danskem (7,8-odstotna), najvišja pa na Poljskem (40,1-odstotna). V Nemčiji je bila takrat 13-odstotna in sedma najvišja med državami takrat petindvajsetčlanske EU; v Grčiji se je stanje v tistem obdobju močno poslabšalo, saj se je s takrat 26,5-odstotno stopnjo anketne brezposelnosti med mladimi uvrstila na rep lestvice, pa vendar je bila ta za več kot 30 odstotnih točk nižja kot konec leta 2013.

Stopnje anketne brezposelnosti, 15–64 let, Slovenija

Vir: SURS

SKRBIMO ZA OKOLJE

Spomladi 2013 je Peter končno našel zaposlitev! Nevladna organizacija je za svoj projekt Čiščenje industrijske odpadne vode, ki ga je izdatno sofinancirala Evropska komisija, potrebovala nekoga, ki bo ta projekt ovrednotil z ekonomskega vidika. Peter je podpisal pogodbo za eno leto in s tem postal eden od 122.000 oseb, ki delajo za določen čas. Tema projekta se je Petru zdela zelo zanimiva, ker je lahko uporabil svoje znanje, pridobljeno pri študiju varstva okolja, in seveda sveže ekonomsko znanje.

Ko pa je spoznal bogat nabor okoljskih kazalnikov uradne statistike, mu je bilo takoj jasno, da industrijsko onesnaževanje najhujše pritiska na okolje, čeprav se ni mogel otresti občutka, da so tudi posamezni prebivalci včasih pravi divjaki v odnosu do narave.

Izpusti toplogrednih plinov v zrak, izraženi v ekvivalentih CO₂¹⁾ (mio. t), EU27, 2011

MT	3
CY	9
LV	12
LU	12
SI	20
EE	21
LT	22
SK	45
DK	56
IE	58
SE	61
BG	66
HU	66
FI	67
PT	70
AT	83
EL	115
BE	120
RO	123
CZ	134
NL	194
ES	351
PL	399
FR	486
IT	489
UK	553
DE	917
EU27	4.550

Vir: EEA (EEA_table_GMG.pdf)

1) Brez rabe zemljišč in brez spremembe rabe zemljišč in gozdarstva.

Kakovost življenja – naše počutje, zdravje, bivalne razmere – je v marsičem odvisna od mikrookolja, v katerem živimo in ki nas obdaja, nanj pa čedalje bolj vplivajo različni dejavniki iz širšega prostora. Širšo, objektivnejšo informacijo o kakovosti okolja v Sloveniji dobimo, če se primerjamo z drugimi državami, saj je problematika okolja vsesplošna.

Posamezni okoljski kazalniki kažejo, da se je stanje okolja v Sloveniji od leta 2004 v marsičem izboljšalo:

- Število dni s preseženo dnevno koncentracijo delcev PM₁₀ je bilo v letu 2012 povsod po Sloveniji nižje kot v letu 2004, razen v Murski Soboti in Trbovljah.
- Pri kakovosti zraka, ki jo merimo s količino izpuščenih toplogrednih plinov, še ne dosegamo ciljev Kjotskega protokola, po katerem bi morali količino izpustov do leta 2012 glede na izhodiščno vrednost v letu 1986 zmanjšati za 8 %: v letu 2004 smo količino izpustov presegli za 7,3 %, v letu 2011 (zadnji podatki) pa za 4,8 %. Zmanjševanje v zadnjem desetletju pa ni bilo enakomerno, nasprotno, do leta 2008 se je količina izpuščenih toplogrednih plinov celo povečevala, šele v letu 2009 je začela upadati.

Katere dejavnosti najbolj obremenjujejo okolje?

- Največ izpustov je izviralo iz energetike, in sicer iz porabe fosilnih goriv v prometu in pri proizvodnji energije: v letu 2004 80 %, v letu 2011 pa 82 %. Iz kmetijstva je v obeh letih izviralo 10 % izpustov, iz industrijskih procesov v letu 2004 okoli 6 %, v letu 2011 pa okoli 5 % in iz odpadkov okrog 3 %.
- Sestava izpustov se v preteklih letih praktično ni spreminjala. Toplogredni plini v izpustih so vsebovali največ, kar 80 %, ogljikovega dioksida, okrog 10 % metana in 6 % didušikovega oksida.
- Kakovost pitne vode v tem obdobju se je izboljšala: delež neskladnih vzorcev vode v velikih oskrbovanih območjih, onesnaženih z bakterijo *Escherichia coli*, se je zmanjšal za več kot trikrat.

Izpusti v zrak, Slovenija

	2004	2012
Delež izpustov ogljikovega dioksida glede na celotne izpuste toplogrednih plinov (%)	82,1	82,9
Delež izpustov metana glede na celotne izpuste toplogrednih plinov (%)	10,7	10,1
Delež izpustov didušikovega oksida glede na celotne izpuste toplogrednih plinov (%)	5,9	5,7

Vir: SURS

Bistvo trajnostnega razvoja je ohranjanje dolgoročnega ravnovesja med potrebami človeštva in zmogljivostjo narave; odločilna dejavnika pri doseganju tega cilja sta skromnost in zavedanje o omejenosti razpoložljivih virov – vode in hrane. Za ponazoritev navajamo nekaj okoljskih kazalnikov za leti 2004 in 2012, ki govorijo o stanju okolja in o našem odnosu do okolja in prihodnjih generacij:

- Končna poraba energije se je v letu 2012 glede na leto 2004 zmanjšala z 2,5 na 2,1 toe na prebivalca.
- Obnovljive vire energije v končni porabi energije smo v obdobju 2004–2012 povečali z 8,8 % na 12,8 %.
- Porabo vode iz javnega vodovoda na prebivalca smo s 43,4 m³ v letu 2012 glede na leto 2004 zmanjšali za približno 2 m³.
- V letu 2004 smo proizvedli povprečno 417 kg komunalnih odpadkov na prebivalca, od tega pol kilograma nevarnih odpadkov, v letu 2012 pa 327 kg, od tega 2,4 kg nevarnih.
- Tudi na komunalna odlagališča odložimo manj odpadkov (ker jih v zadnjem času vestneje ločujemo in več predelamo): v letu 2004 smo jih tja odložili 727.000 ton, v letu 2012 pa 388.000 ton.

Komunalni odpadki na prebivalca, Slovenija

	2004	2012
 količina vseh komunalnih odpadkov (kg)	417	327
 količina nevarnih odpadkov (kg)	0,5	2,4

Vir SURS

Ker okolje v zelo veliki meri onesnažuje in obremenjuje promet, so v povezavi s tem zelo ilustrativni podatki in kazalniki iz statistike transporta:

- Število osebnih vozil se je v obravnavanem obdobju povečalo: v letu 2004 smo imeli na 1.000 prebivalcev 441 osebnih avtomobilov, v letu 2012 pa 492.
- Hkrati se je število potniških kilometrov, opravljenih v cestnem javnem potniškem prometu, zmanjšalo: leta 2004 je bilo v cestnem javnem potniškem prometu opravljenih 1.000 milijonov potniških kilometrov, leta 2012 pa samo 583 milijonov.

Največ avtomobilov na 1.000 prebivalcev so imeli v letu 2012 v goriški (577), najmanj pa v zasavski statistični regiji (470).

In kakšno Zemljo bomo zapustili otrokom? O medgeneracijski solidarnosti na okoljskem področju lahko razberemo iz nekaterih statističnih podatkov in kazalnikov naslednje:

- Energetska intenzivnost, merjena z oskrbo z energijo na BDP, se je od leta 2004 do leta 2012 zmanjšala s 330 na 294 toe/mio. EUR v stalnih cenah 2000. To pomeni, da so energetske viri bolje izkoriščeni.
- Poraba rastlinskih hranil na hektar kmetijskega zemljišča v uporabi se je od leta 2004 do leta 2012 zmanjšala s 129,4 kg/ha, na 95,9 kg/ha:
 - poraba dušika pa z 61,7 kg/ha na 54,8 kg/ha zemljišča,
 - poraba fosforjevega rastlinskega hranila (P₂O₅) se je v tem obdobju zmanjšala z 29,8 na 18,5 kg/ha,
 - poraba kalijevega rastlinskega hranila (K₂O) pa s 37,9 na 22,5 kg/ha kmetijskega zemljišča v uporabi.

AT	65,5
SE	60,0
PT	47,6
LV	44,9 ^{e)}
DK	38,7
HR	35,5
RO	33,6
ES	33,5
SI	31,4
FI	29,5
IT	27,6
DE	23,6
EU28	23,5
SK	20,1
IE	19,6
EL	17,3 ^{e)}
BG	17,0
FR	16,6
EE	15,8
CZ	11,6
BE	11,1
LT	10,9
UK	10,8
PL	10,7
NL	10,5
HU	6,1 ^{e)}
CY	4,9
LU	4,6
MT	1,1 ^{e)}

Vir: Eurostat

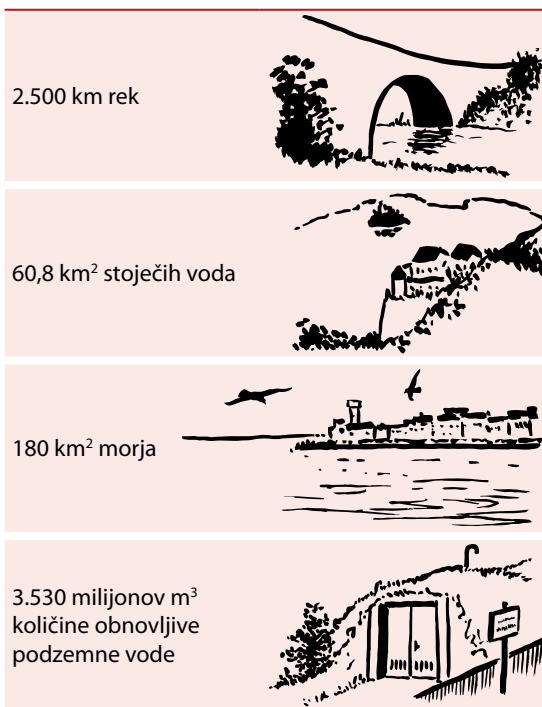
e ocenjen podatek

- Pri čiščenju odpadnih voda smo od leta 2004 nekoliko popustili: v letu 2004 smo proizvedli 128 milijonov m³ odpadne vode in je od tega pred izpustom – večinoma v površinske vode – prečistili 74 %; v letu 2012 smo proizvedli 201 milijon m³ odpadne vode, in le 58 % te vode je bilo pred izpustom v okolje prečiščene.
- Pri ravnanju z odpadki smo nekoliko napredovali. V zadnjem času proizvedemo vseh odpadkov skoraj pol manj: v letu 2004 smo jih proizvedli 6,8 milijona ton, v letu 2012 pa 4,4 milijona ton. Večina jih je nastala v proizvodnih in storitvenih dejavnostih: pred desetimi leti 84 %, v letu 2012 pa 85 %.
- Količina odpadkov iz proizvodnih in storitvenih dejavnosti se je res zmanjšala v približno enakem obsegu kot količina vseh odpadkov, in to je razveseljivo, žal se je hkrati povečala količina nevarnih industrijskih odpadkov: z okoli 109.000 ton (2004) na skoraj 116.000 ton (2012).
- Spodbudno je tudi to, da se povečuje predelava odpadkov: v letu 2004 smo jih predelali 3,6 milijona ton, v letu 2012 pa 5,3 milijona ton.

Se dovolj zavedamo, kakšno bogastvo so naši gozdovi? Pokrivajo nekaj več kot 58 % površine Slovenije; med drugim so zelo pomembni tudi za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Pri nas na primer lahko še vedno srečamo v naravi vse tri velike evropske plenilce: rjavega medveda, volka in risa; to velja poleg nas še za redko katero evropsko državo. V biotsko raznovrstnost pokrajine je Slovenija v letu 2004 vložila blizu 4,2 milijona EUR, v letu 2012 pa samo še 474.000 EUR. Za varstvo okolja sicer namenjamo čedalje več denarja: v letu 2004 so investicije v varstvo okolja znašale 192 milijonov EUR, v letu 2012 pa 394 milijonov EUR.

Zanimivo je, da smo v letu 2004 glavni del teh sredstev, okoli 36 %, namenili za upravljanje odpadnih voda (v letu 2012 je bilo za ta namen porabljenih 26 % sredstev), v letu 2012 pa za varstvo zraka in klime, 53 %.

Vodni viri Slovenije

Vir: SURS

Tudi po vodnih virih je Slovenija ena najbogatejših evropskih držav: po slovenskem ozemlju se samo v rekah in potokih pretoči okoli 34 milijard m³ vode; po skupni količini vode na prebivalca skoraj štirikrat presegamo evropsko povprečje. Prebivalcem je voda večinoma dobavljena prek sistema javne oskrbe; dolžina celotnega javnega omrežja je danes blizu 22.000 km, nanj pa je priključenih skoraj 488.000 priključkov. Iz vodnih virov je bilo v letu 2012 načrpanih približno 169 milijonov m³, v letu 2004 pa 162 milijonov m³ vode. Največ vode iz javnega vodovoda porabijo gospodinjstva. V letu 2004 je bilo gospodinjstvom dobavljenih 53 %, v letu 2012 pa približno 50 %. Poraba vode, dobavljene predelovalnim in storitvenim dejavnostim, se je od leta 2004 do leta 2012 zmanjšala z 21 % na 18 %.

Izguba vode iz javnega vodovoda pa se je v opazovanem obdobju precej povečala, in sicer s 36 milijonov m³ na 49 milijonov m³; to pomeni, da se v omrežju izgubi približno 30 % vode in za približno 30 % se je povečala tudi izguba vode.

Količina vode, dobavljene iz javnega vodovoda, Slovenija

	2004	2012
 gospodinjstvom mio. m ³	86,7	84,9
 dejavnostim mio. m ³	35,1	30,6
 izguba mio. m ³	36,4	49,5

Vir: SURS

KOLIKO NAS DELA, KAKO ŽIVIMO?

Junija 2013 je Peter srečal Gašperja, prijatelja iz otroštva. Dolgo časa se nista videla, saj ima Gašper nestalno zaposlitev, s katero pa je več kot zadovoljen. Poleti namreč dela kot skiper za hrvaško podjetje iz Dubrovnika. Turiste vozi z jadrnico, plača je še kar dobra, napitnina, ki mu jo pustijo zadovoljni gostje, pa mu jo še izdatno izboljša. Pozimi ima več časa, večinoma je doma. Gašper živi tako netipično življenje, da ga je težko zajeti v običajne statistike, zato podrobnih podatkov o njem in drugih slovenskih Gašperjih ne objavljamo. Vemo pa, da gre vedno več mladih po njegovih poteh, da morajo biti zadovoljni tudi z nestalnimi zaposlitvami, tudi zunaj slovenske meje.

Delež delovno aktivnih z delovnim časom, krajšim od polnega, (v %), EU28, 2012

NL	49,2
UK	25,9
DE	25,7
SE	25,0
AT	24,9
DK	24,8
BE	24,7
IE	23,5
EU28	19,2
LU	18,5
FR	17,7
IT	16,8
ES	14,6
FI	14,1
MT	13,2
PT	11,0
CY	9,7
EE	9,2
RO	9,1
SI	9,0
LV	8,9
LT	8,9
EL	7,6
PL	7,2
HU	6,6
HR	6,3
CZ	5,0
SK	4,0
BG	2,2

Vir: Eurostat

Slovenski trg dela se je v zadnjih desetih letih precej spremenil in od delovno aktivnih oseb zahteva čedalje večjo prožnost. Čedalje manj jih ima tradicionalno obliko zaposlitve: službo za nedoločen čas s polnim delovnim časom. V letu 2004 je imelo delo za določen čas 97.000 zaposlenih oseb, konec leta 2013 je bilo takih 122.000. Več je bilo tudi delovno aktivnih, ki so imeli zaposlitev z delovnim časom, krajšim od polnega: število teh je od leta 2004 do konca leta 2013 naraslo z 88.000 na 95.000. Glede na to, da je bilo delovno aktivnih prebivalcev v letu 2004 več kot v četrtem četrtletju 2013, je bilo relativno povečanje še izrazitejše: v letu 2004 je namreč delež delovno aktivnih z delovnim časom, krajšim od polnega (med vsemi delovno aktivnimi prebivalci), znašal 9,3 %, konec leta 2013 pa 10,4 %.

Delo za določen čas je v letu 2004 imelo 97.000, konec leta 2013 pa 122.000 zaposlenih oseb.

Glavni motiv zaposlitve je za veliko večino zaposlenih plača. Ta je odvisna od več dejavnikov: od delovnega mesta, stopnje dosežene izobrazbe, seveda pa tudi od dobrega gospodarjenja zaposlovalca in njegove zmožnosti prilagajati se trenutnim gospodarskim razmeram, od gospodarskega stanja države ipd. Vemo, da se višina plač spreminja, zato medletna primerjava plač v daljšem obdobju navadno ni smiselna, še težja pa postane ta primerjava, če pride do spremembe valute.

V letu 2004 je povprečna mesečna bruto plača v Sloveniji znašala nekaj manj kot 268.000 SIT, v letu 2013 pa 1.523 EUR. Če slovenske tolarje pretvorimo v evre po enotnem menjalnem tečaju 239,64 SIT za evro, lahko zelo približno ocenimo, da se je slovenska bruto plača v zadnjih desetih letih povečala za malo več kot 400 EUR ali približno za tretjino.

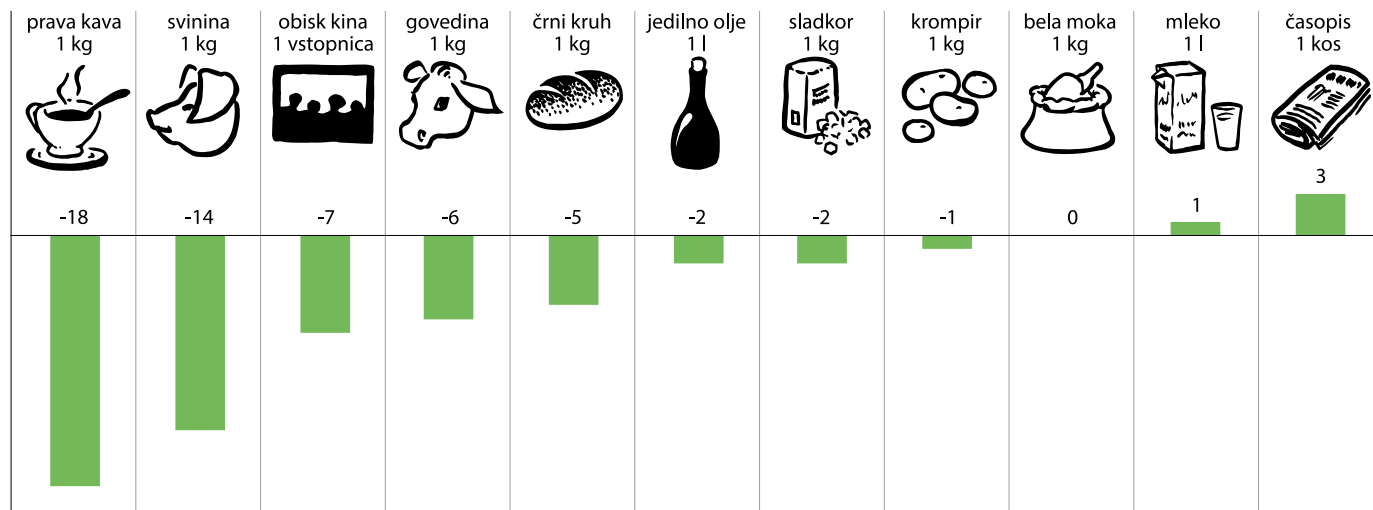

Povprečna mesečna bruto plača v Sloveniji je v letu 2013 znašala 1.523 EUR.

Vendar primerjava ni ustrezna, saj je del povečanja izničila inflacija; plače so se v obdobju začetka krize res nekoliko povečale, in to predvsem na račun odpuščanja delavcev iz manj uspešnih podjetij. Navadno odpuščajo podjetja z nizko dodano vrednostjo na zaposlenega, odpuščeni delavci pa imajo običajno nizko stopnjo izobrazbe in dobivajo plačo, ki je nižja od povprečne. Zviševanje povprečne plače v času gospodarske recesije torej ni tako nenavaden pojav, kot se sprva zdi.

Morda nam namesto neposredne primerjave plač več pove primerjava minut dela, potrebnega za zaslužek zneska, za katerega si lahko kupimo posamezni izdelek ali plačamo storitev. Iz grafikona lahko razberemo, da smo za večino izbranih izdelkov morali v letu 2012 delati manj časa kot v letu 2004. Lahko je šlo za pocenitev dobrin, lahko za zvišanje plač, lahko je bilo v ozadju oboje.

Razlika v trajanju dela, potrebnega za nakup posamezne dobrine, med letoma 2004 in 2012 (min.), Slovenija

© SURS

Vir: SURS

Poleg objektivnih meritev dohodka nam o finančnem položaju posameznikov veliko povejo tudi njihova subjektivna mnenja. V letu 2012 je 31 % gospodinjstev v Sloveniji izrazilo, da s svojimi prihodki preživijo težko ali zelo težko, 36 % jih je menilo, da mesec prebrodijo z manjšimi težavami, 33 % pa jih je povedalo, da s svojimi dohodki shajajo dokaj lahko ali brez težav. Mesni ali enakovredni vegetarijanski obrok bi si lahko vsaj vsak drugi dan privoščilo 89 % gospodinjstev, na enotedenske počitnice bi se lahko odpravilo 67 % gospodinjstev, nepričakovane izdatke v višini 600 EUR pa bi lahko poravnalo le malo več kot polovica vseh gospodinjstev v Sloveniji (51 %).

Po stopnji tveganja revščine se je Slovenija v letu 2012 z vrednostjo 13,5 % uvrstila med državami sočlanicami EU med šesterico držav z najnižjimi vrednostmi tega kazalnika. Najnižjo so v letu 2012 imeli na Češkem, 9,6 %, najvišjo pa v Grčiji, 23,1 %, povprečje v EU27 je znašalo 16,9 %. V Sloveniji se je stopnja tveganja revščine od leta 2004 do leta 2012 povečala za 1,2 odstotne točke; v letu 2004 je namreč znašala 12,3 %. Pri nas se je vrednost tega kazalnika letu 2012 v primerjavi z letom 2004 povečala pri skoraj vseh kategorijah oseb glede na status aktivnosti. Podatki iz omenjenih dveh let med seboj zaradi različnih virov niso neposredno primerljivi, vendar kljub temu dobro razkrivajo socialno stanje družbe.

Enotedenske počitnice bi si v letu 2012 lahko privoščilo 67 % gospodinjstev v Sloveniji.

Stopnja tveganja revščine med osebami, starimi 16 ali več let (v %), EU28, 2012

CZ	9,6
NL	10,1
DK	13,1
SK	13,2
FI	13,2
SI	13,5
HU	14,0
FR	14,1
SE	14,1
AT	14,4
CY	14,7
BE	15,0
LU	15,1
MT	15,1
DE	16,1
UK	16,2
EU28	17,0
PO	17,1
EE	17,5
PT	17,9
LT	18,6
LV	19,2
IT	19,4
HR	20,5
BG	21,2
ES	22,2
RO	22,6
EL	23,1

Vir: Eurostat

Iz tabele razberemo, da se je stopnja tveganja revščine od leta 2004 do leta 2012 najbolj zvišala med brezposelnimi: s 37,6 % na 46,9 %. Naslednja skupina so bili samozaposleni; pri teh se je stopnja tveganja revščine zvišala za 8 odstotnih točk. Glavni vzrok povečanja pri obeh skupinah je bila zaostritev razmer na trgu dela; deloma je šlo za krčenje pravic do denarnega nadomestila za čas brezposelnosti, deloma za povečanje števila samozaposlenih. Samozaposlenost si je sicer prizadevala povečati vlada, saj je več let subvencionirala tovrstno obliko zaposlitve, število samozaposlenih pa je naraščalo predvsem na pobudo zaposlovalcev, ki so z nekoč zaposlenimi v rednem delovnem razmerju sklenili pogodbo, po kateri so novi samozaposleni delali za istega delodajalca, vendar ob mnogo manj ugodnih pogojih. Na tak način so delodajalci tveganje poslovanja prenesli na samozaposlene.

V letu 2004 je bilo v Sloveniji povprečno 92.000 samozaposlenih, konec leta 2013 pa 110.000.

Stopnja tveganja revščine glede na status aktivnosti (v %), Slovenija

	2004	2012
Skupaj	12,3	13,5
delovno aktivni	5,3	6,5
samozaposleni	15,9	23,9
brezposelni	37,6	46,9
upokojeni	17,3	17,0

Vir: SURS

Stopnja tveganja revščine se je povečala tudi med delovno aktivnimi. Prej navedena trditev, da je razumljivo, da se povprečne plače v času gospodarske krize povečajo, drži, res pa je, da se to navadno zgodi šele po tistem, ko podjetja izčrpajo vse druge možnosti za preživetje: znižanje plač in povečanje števila prejemnikov minimalne plače. Ocenjujemo, da je ravno to razlog za povečanje stopnje tveganja revščine med delovno aktivnimi. V letu 2004 je bilo v Sloveniji namreč približno 20.000 prejemnikov minimalne plače, v letu 2013 pa se je njihovo število več kot podvojilo, saj je preseglo 50.000.

GOSPODARSTVO IN BLAGINJA

Peter se doslej ni kaj dosti zanimal za gospodarska vprašanja v Sloveniji. Opazil pa je, da se tudi prijateljska pomenkovanja čedalje večkrat končajo z razmišljanjem, kako pravzaprav živimo, ali prebivalci v drugih državah članicah EU živijo bolje, kakšni so obeti ipd. Da bi lahko s Špelo potovala po svetu, kot sta rada sanjerala ob nedeljskih jutrih, bi moral Peter imeti donosnejšo službo, kmetija namreč ne ponuja posebno udobnega življenja. Ampak kako jo najti ...?

LV	4,1
LT	3,3
MT	2,4
UK	1,9
PL	1,6
SE	1,5
HU	1,1
BG	0,9
SK	0,9
EE	0,8
DK	0,4
DE	0,4
BE	0,2
FR	0,2
EU28	0,1
CZ	-0,9
HR	-1,0
SI	-1,1
PT	-1,4
FI	-1,4
IT	-1,9
EL	-3,9
CY	-5,4
IE	...
ES	...
LU	...
NL	...
AT	...
RO	...

Vir: Eurostat

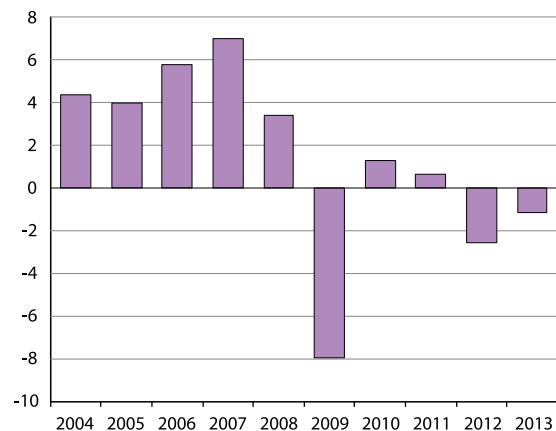
... ni podatka

Prilaganje normativni ureditvi Evropske unije se je začelo približno deset let prej, preden je Slovenija 1. maja 2004 dejansko postala članica EU, tržno gospodarstvo pa je bilo do takrat že vzpostavljeno. Zadnje desetletje se je začelo s štiriletnim obdobjem konjunktore z visokimi stopnjami gospodarske rasti, konec leta 2008 pa je tudi Slovenija zdrsnila v finančno in gospodarsko krizo. Od leta 2004 do leta 2013 (za to leto imamo začasne podatke) se je bruto domači proizvod (BDP) realno povečal za 10,1 %, BDP na prebivalca pa se je v istem obdobju realno povečal za 6,8 %.

Struktura gospodarstva se v zadnjem desetletju glede na delež v BDP ni bistveno spremenila: kmetijstvo je prispevalo malo več kot 2 %, delež industrije z gradbeništvom se je znižal s 30 % na 27 %, preostalo pa so k BDP prispevale storitvene dejavnosti (delež teh se je povečal s 55 % na 57 %), in neto davki na proizvode (delež teh je zrasel za eno odstotno točko, na 13,5 %). V letu 2004 je Slovenija zabeležila negativni saldo v menjavi s tujino (-351 milijonov EUR), v 2013 pa presežek v menjavi s tujino, in sicer za 2,4 milijarde

EUR. Izvoz Slovenije se je z 58 % BDP (v 2004) povečal na 78 % BDP (v 2013).

Letna sprememba obsega BDP (v %), Slovenija

© SURS

Vir: SURS

Poslovanje podjetij po dejavnosti (SKD 2008), Slovenija

industrija

gradbeništvo

trgovina in storitvene dejavnosti¹⁾

	2005	16.832	14.266	58.390
Število podjetij	2012 ²⁾	18.961	18.373	82.358
Prihodki od prodaje (1.000 EUR)	2005	22.657.808	4.895.018	32.211.891
	2012 ²⁾	31.892.130	4.822.698	43.733.464
Število oseb, ki delajo	2005	246.769	66.592	264.277
	2012 ²⁾	211.171	62.245	300.518

1) Finančne in zavarovalniške dejavnosti niso vključene.

2) Začasni podatek.

Vir: SURS

V letu 2004 je bil delež bruto investicij v BDP 27,5 % in se je prva leta po vstopu v EU še povečeval do leta 2008, potem je s krizo v letu 2009 padel na 22,1 % in se v naslednjih letih še zniževal: v letu 2013 so investicije znašale 17,1 % BDP (padec 33 % glede na leto 2004). Končna potrošnja je od leta 2004 ves čas realno rastla, razen v zadnjih dveh letih, in je bila v letu 2013 za 9 % višja kot v letu 2004.

Leto 2004 je Slovenija zaključila s primanjkljajem države v višini 2,3 % BDP. V naslednjih treh letih ga je še zmanjševala, v letu 2007 je bila skoraj brez primanjkljaja, v naslednjem letu ga je ponovno ustvarila in ga v kriznih letih še povečevala. Podoben trend je v zadnjem desetletju izkazovala tudi pri zadolževanju države: v letu 2004 je dolg znašal okoli 27 % BDP, do leta 2008 se je rahlo zmanjševal, po izbruhu krize pa se je spet povečeval vse do leta 2013, ko je znašal skoraj 72 % BDP.

Primanjkljaj in dolg sektorja država (v % BDP), Slovenija

	Primanjkljaj	Dolg
2004	-2,3	27,3
2005	-1,5	26,7
2006	-1,4	26,4
2007	0,0	23,1
2008	-1,9	22,0
2009	-6,3	35,2
2010	-5,9	38,7
2011	-6,4	47,1
2012	-4,0	54,4
2013	-14,7	71,7

Vir: SURS

Slovensko gospodarstvo je pri menjavi blaga in storitev, tj. izvozu in uvozu, izraženima v deležu od BDP, precej povezano z mednarodnim okoljem: po kazalniku tržne integracije blaga se je Slovenija v letu 2004 med državami sočlanicami EU27 uvrstila na 7. mesto, v letu 2012 pa na 8. mesto; po kazalniku tržne integracije storitev pa je bila med državami sočlanicami EU27 v letu 2004 na 16. mestu, v letu 2012 pa na 14. mestu; največ je izvažala v druge države članice EU27, in sicer okrog 70 %, v celotno Evropo pa okoli 90 % izvoza.

Tuje neposredne naložbe v Sloveniji so v 2004 pomenile okoli 20 % BDP (med članicami je bila na 23. mestu), v 2012 pa okoli 33 % BDP (24. mesto). V tujino pa je Slovenija v 2004 investirala v vrednosti nekaj več kot 8 % BDP (18. mesto med državami sočlanicami), v 2012 pa za okrog 16 % BDP (19. mesto). Največ investitorjev v podjetja v Sloveniji prihaja iz drugih držav članic EU in Švice, mi pa vlagamo predvsem v druge države na območju nekdanje Jugoslavije.

Nefinančnih podjetij, ki so večinsko v lasti tujih investitorjev, je bilo v Sloveniji v letu 2012 okrog 4 %, ustvarila pa so okrog 25 % prihodkov, okrog 20 % dodane vrednosti in zaposlovala približno 14 % oseb.

Slovenski izvoz in uvoz sta pretežno usmerjena na evropske trge. Samo v države članice EU27 smo v letu 2012 izvozili 69 % celotnega izvoza, od tam pa uvozili 67 % celotnega uvoza.

Med državami članicami EU27 se je Slovenija v letu 2012 po različnih kazalnikih ekonomske globalizacije uvrstila na 20. do 25. mesto, torej med manj mednarodno povezane oz. mednarodno soodvisne države članice Evropske unije.

DE	0,1
EE	-0,2
SE	-0,2
LU	-0,6
BG	-0,8
LV	-1,3
FI	-1,8
HU	-2,0
AT	-2,5
IT	-3,0
RO	-3,0
LT	-3,2
MT	-3,3
SI	-3,8
EU28	-3,9
PL	-3,9
BE	-4,0
DK	-4,1
NL	-4,1
CZ	-4,4
SK	-4,5
FR	-4,8
HR	-5,0
UK	-6,1
CY	-6,4
PT	-6,4
IE	-8,2
EL	-9,0
ES	-10,6

Vir: Eurostat

Gospodarsko razvitost Slovenije v primerjavi z drugimi državami članicami EU prikazujemo tudi z BDP na prebivalca v standardnih kupne moči. V letu 2004 je njegova vrednost znašala 87 % povprečja EU28. Do leta 2008 se je temu povprečju približevala in v tem letu dosegla 91 % njegove vrednosti. Naslednji dve leti pa je upadala. Od leta 2010 gospodarska razvitost Slovenije znaša 84 % povprečne gospodarske razvitosti v celotni EU28.

Vrednost materialne blaginje gospodinjstev v Sloveniji, merjena s kazalnikom dejanska individualna potrošnja na prebivalca v standardnih kupne moči, se je v zadnjem desetletju v primerjavi s povprečjem celotne EU gibala podobno kot BDP na prebivalca po kupni moči. Sestavljena je iz blaga in storitev, ki jih posamezniki dejansko potrošijo. Materialna blaginja se je do leta 2008 izboljševala, v tem letu je znašala 82 % povprečja EU28, z gospodarsko krizo pa se je materialni položaj gospodinjstev glede na povprečni materialni položaj gospodinjstev v EU28 začel počasi slabšati in v letu 2012 je dejanska individualna potrošnja na prebivalca v standardnih kupne moči v Sloveniji znašala 79 % tega povprečja.

Izdatki sektorja država po namenih (v % BDP), Slovenija

	2014	2012
	% BDP	
Izdatki skupaj	45,6	48,1
Javna uprava	5,7	5,8
Varstvo okolja	0,9	0,7
Zdravstvo	6,4	7,0
Izobraževanje	6,5	6,4
Socialna zaščita	16,9	18,9

Vir: SURS

Materialni položaj prebivalcev Slovenije opisujejo podatki o denarnih dohodkih, potrošnji in stanovanjskih razmerah ter zaposlenosti – glavnih dejavnih socialne

varnosti in materialne blaginje ljudi. Za Slovenijo je v primerjavi s celotno EU značilna precej enakomerna porazdelitev dohodka med različnimi dohodkovnimi skupinami: 20 % gospodinjstev z najvišjimi dohodki je v 2005 razpolagalo s 33,8 % razpoložljivega dohodka, v 2012 pa s 33,5 % tega dohodka; 20 % gospodinjstev z najnižjimi dohodki pa je v 2005 razpolagalo z 9,9 %, v 2012 pa z 9,8 % razpoložljivega dohodka. Porazdelitev tega dohodka se od leta 2005 do leta 2012 ni spremenila in je bila sorazmerno enakomerna (Ginijev količnik se je znižal s 23,8 na 23,7). Tudi razmerje kvintilnih razredov je ostalo nespremenjeno, in sicer 3,4; to pomeni, da je bil razpoložljivi dohodek oseb v najvišjem kvintilnem razredu nekaj več kot 3-krat večji od razpoložljivega dohodka oseb v najnižjem kvintilnem razredu. To je bila v primerjavi z drugimi državami članicami EU27 najnižja vrednost. Hkrati dodajamo, da je bila Slovenija po pragu tveganja revščine približno na sredini lestvice med državami sočlanicami EU27; v Sloveniji je torej srednja raven dohodkov razmeroma nizka.

Materialna prikrajšanost za najmanj 3 od 9 elementov prikrajšanosti (v %), Slovenija

	2005	2012
Skupaj	14,7	16,9
nad pragom tveganja revščine	11,3	12,6
pod pragom tveganja revščine	38,9	44,1

Vir: SURS

Osebe pod pragom tveganja revščine, Slovenija

	2005	2012
Delež oseb (%)	12,2	13,5
Število oseb	238.000	271.000

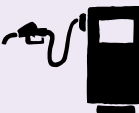
Vir: SURS

Približno enak trend kot pri BDP na prebivalca po kupni moči je Slovenija izkazovala tudi pri splošni ravni cen na ravni dejanske individualne potrošnje, s to razliko, da so cene v 2009 v Sloveniji, torej že v času gospodarske krize, dosegle 87 % povprečja celotne EU28, do leta 2012 pa so padle na 82 % tega povprečja. Natančnejši pregled cen v skupini hrana in brezalkoholne pijače (za izdelke iz te skupine namenijo gospodinjstva v Evropi povprečno 18 % svojih izdatkov za končno potrošnjo) pove, da so bile cene hrane in brezalkoholnih pijač v letu 2012 na ravni 97 % povprečja celotne

EU28. Od cen izdelkov v skupini hrane so bile v Sloveniji bistveno višje od povprečnih v celotni EU28 cene olj in maščob (za 21 %), višje so bile tudi cene kruha in izdelkov iz žit, mleka, cene sira in jajc ter rib. Nižje od povprečja v celotni EU pa so bile v Sloveniji cene v podskupinah meso ter sadje, zelenjava in krompir.

Koliko kilogramov mesa, krompirja ali pa litrov bencina bi lahko kupili s povprečno plačo v letu 2004 in koliko v letu 2013?

Koliko posamezne dobrine lahko kupimo s povprečno mesečno plačo, Slovenija

	2004	2013
 telečje meso brez kosti (kg)	55	66
 sveža postrv (kg)	143	134
 jedilni krompir (kg)	1.433	1.216
 cigarete Extra 91 (zavojček)	433	316
 neosvinčen motorni bencin, 95-oktanski (liter)	845	670

Vir: SURS

KAJ DELAMO, KO NE DELAMO?

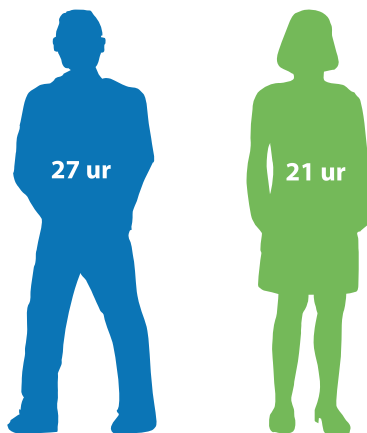
Prosti čas – tako malo ga je, da je to prava dragocenost! Peter in Špela še posebej težko najdeta trenutke, ko sta oba prosta vseh obveznosti. V študentskih časih je Peter redno hodil na koncerte v Kino Šiška, zdaj pa skupaj s Špelo postajata čedalje bolj podobna povprečnemu prebivalcu: gledata televizijo, gresta v gledališče, celo v muzej, še najraje pa v kino; oba namreč spremljata filmske festivale (brez Liffa je jesen pusta), še posebej navdušeno se zanimata za slovensko filmsko produkcijo.

NL	95
LU	94
DK	93
SE	93
FI	89
DE	88
UK	88
IE	82
FE	82
AT	81
BE	80
EE	80
EU28	79
MT	79
SK	78
SI	76
CZ	73
LV	72
PL	72
HU	71
ES	70
IT	69
HR	65
CY	65
LT	65
PT	62
RO	58
EL	56
BG	54

Vir: Eurostat

Koliko prostega časa sploh imamo? Statistika pravi, da smo ga v letu 2010 v običajnem tednu imeli povprečno 24 ur, to pomeni skoraj tri ure in pol na dan; moški so ga imeli 27 ur, ženske 21 ur na teden. Največ prostega časa so imele osebe, starejše od 66 let, 35 ur na teden. Mladi v starosti od 16 do 25 let so porabili za prostočasne dejavnosti povprečno 28 ur na teden. Najmanj prostega časa so imele osebe, stare od 36 do 45 let: 18 ur na teden. Glede na status aktivnosti so imeli najmanj prostega časa samozaposleni (17 ur na teden), največ pa upokojenci (33 ur na teden).

Število ur prostega časa v običajnem tednu glede na spol, Slovenija, 2010

Vir: SURS

© SURS

Kje, kako prebivalci Slovenije porabljamo svoj prosti čas? Pogosto obiskujemo muzeje, kinematografe in gledališča. V Sloveniji je v letu 2012 delovalo 167 muzejev, muzejskih zbirk, likovnih razstavišč in galerij, 52 kinematografov in 47 gledališč. Muzeje, likovne galerije in razstavišča si je v letu 2012 ogledalo 3,0 milijona obiskovalcev, filme v kinematografih si je ogledalo 2,6 milijona obiskovalcev, gledališke predstave pa si je ogledalo 955.000 gledalcev. Vsak prebivalec Slovenije si je ogledal povprečno dva muzeja, muzejski zbirki, likovni razstavišči ali galeriji (1,7) in približno eno kinopredstavo (1,3), približno vsak drugi (46 %) pa še kakšno gledališko predstavo.

V 47 gledališčih po Sloveniji je bilo v letu 2012 izvedenih nekaj več kot 5.600 predstav. Ogledalo si jih je 955.000 gledalcev.

Še vedno radi beremo in obiskujemo knjižnice. V splošnoizobraževalnih knjižnicah smo si v letu 2011 izposodili kar za četrtno več knjižničnega gradiva kot v letu 2004. V omenjenem letu so te knjižnice naštele skoraj 10 milijonov obiskovalcev; to posplošeno pomeni, da je vsak prebivalec Slovenije obiskal splošnoizobraževalno knjižnico povprečno skoraj petkrat. Vsi skupaj so si izposodili 25,6 milijona enot knjižničnega gradiva ali vsak povprečno nekaj več kot 2,6 enote knjižničnega gradiva.

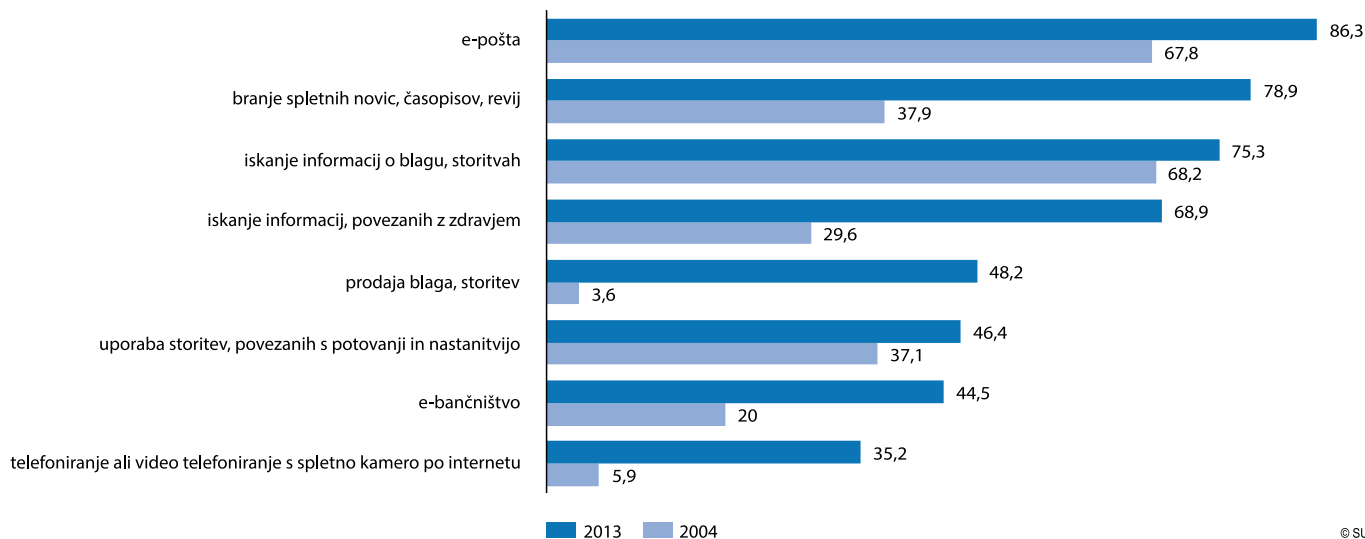
Med dejavniki, ki vplivajo na porabo prostega časa, je tudi internet. Čedalje več posameznikov ga namreč uporablja redno, to pomeni vsak dan ali skoraj vsak dan, in to za različne namene, med drugim tudi za razvedrilo (prosti čas): v prvem četrletju 2004 ga je med prebivalci, starimi od 16 do 74 let, uporabljalo redno 22 %, v letu 2013 pa že 58 % (v tem podatku je zajeta tudi uporaba interneta za razvedrilo). Med uporabniki interneta sicer prevladujejo mlajši (stari do 35 let), vendar je čedalje več tudi starejših (nad 55 let); v prvem četrletju 2004 jih je bilo le 5 %, v enakem obdobju 2013 pa že 40 %.

V zadnjih letih se je na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) precej spremenilo: delež gospodinjstev z računalnikom se je od prvega četrletja 2004 do prvega četrletja 2013 zvišal za 14 odstotnih točk (z 62 % na 76 %), delež gospodinjstev z dostopom do interneta za 29 odstotnih točk (z 47 % na 76 %), delež gospodinjstev s širokopasovno internetno povezavo pa kar za 64 odstotnih točk (z 10 % na 74 %).

Zelo se je spremenil tudi namen uporabe interneta; razlike med letoma 2004 in 2013 so prikazane v spodnjem grafikonu.

Slovenija je po opremljenosti gospodinjstev z IKT in po obsegu uporabe IKT med posamezniki primerljiva s povprečjem držav članic EU28: v prvem četrletju 2013 je imelo dostop do interneta 76 % gospodinjstev (povprečje EU28 je bilo 79 %), širokopasovno povezavo do interneta je imelo 74 % gospodinjstev (povprečje EU28: 76 %), internet je vsaj enkrat na teden uporabljalo 69 % oseb v starosti od 16 do 74 let (povprečje EU28: 72 %); oseb v tej starostni skupini, ki niso nikoli uporabljale interneta, je bilo 23 % (povprečje EU28: 21 %). Nakupovanje prek interneta in spletno bančništvo pa so uporabljali v manjšem obsegu: v zadnjih dvanajstih mesecih pred anketiranjem je vsaj en internetni nakup opravilo 36 % oseb v starosti od 16 do 74 let (povprečje EU28: 47 %), spletno bančništvo pa je uporabljalo 32 % teh oseb (povprečje EU28: 42 %).

Redni uporabniki interneta (osebe, stare od 16 do 74 let) glede na namen uporabe interneta (v %), Slovenija, 1. četrletje 2004 in 1. četrletje 2013

Vir: SURS

© SURS

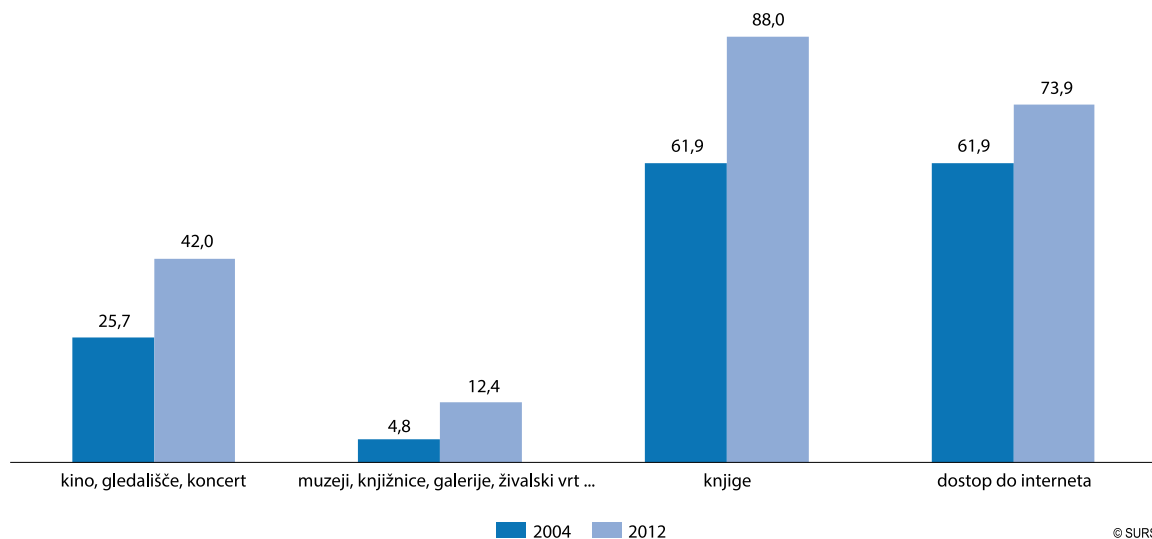
DK	77
UK	77
NL	73
SE	73
LU	70
DE	68
FI	65
FE	59
AT	54
BE	48
EU28	47
IE	46
MT	46
SK	44
CZ	36
SI	36
ES	32
LV	32
PL	32
HU	28
HR	26
LT	26
EL	25
CY	25
PT	25
EE	23
IT	20
BG	12
RO	8

Vir: Eurostat

Preživljanje prostega časa praviloma tudi nekaj stane. Koliko sredstev so gospodinjstva porabila prostočasne dejavnosti? V letu 2012 so za obiske kina, gledališč in koncertov porabila 42 EUR (približno 17 EUR več kot v letu 2004), za obiske muzejev, knjižnic, galerij in živalskih vrtov 12 EUR (skoraj 8 EUR več kot v 2004), za nakup knjig pa 88 EUR (26 EUR več kot v 2004). Za dostop do interneta so gospodinjstva v letu 2012 namenila 74 EUR ali 12 EUR več kot v letu 2004 (v tem podatku je zajeta tudi uporaba interneta za razvedrilo).

V celoti je gospodinjstvo v letu 2012 za rekreacijo in kulturo porabilo skoraj 1.700 EUR, kar je približno 670 EUR na člana gospodinjstva ali skoraj 9 % vseh izdatkov gospodinjstva. V letu 2004 je bil skupni znesek sicer nižji (nekaj več kot 1.600 EUR na gospodinjstvo in 600 EUR na člana gospodinjstva), vendar je pomenil skoraj 10 % vseh izdatkov gospodinjstva.

Povprečni izdatki gospodinjstev za prostočasne dejavnosti (v EUR)

Vir: SURS

© SURS

TRETJE OBDOBJE

Gospa Vilma, Petrova babica, je kljub dopolnjenemu 76. letu vitalna, polna energije in zelo radovedna. Vnuki so jo pred leti navdušili za računalnik, potem pa se je udeležila še brezplačnega računalniškega tečaja za starejše občane. Ko ji je družina kupila za rojstni dan nov računalnik, si je ustvarila še svoj profil na Facebooku. Pravi, da je namesto televizije zdaj računalnik njeno okno v svet.

SE	77,8
DE	71,2
DK	69,8
UK	67,7
NL	67,6
FI	67,0
EE	66,6
LV	63,6
CZ	62,8
LT	62,6
AT	60,6
EU28	59,7
IE	57,8
FR	57,8
BG	57,2
CY	57,0
LU	56,1
PT	55,7
SK	55,2
BE	55,0
IT	53,1
ES	51,0
HU	50,9
PL	50,8
RO	50,7
SI	48,9
HR	46,3
MT	44,6
EL	43,7

Vir: Eurostat

Prebivalstvo celotne Evropske unije se stara. Manjše število rojstev in daljša življenjska doba ustvarjata čedalje večji delež starejšega prebivalstva. V Sloveniji se je pričakovano trajanje življenja ob rojstvu v zadnjih 50 letih podaljšalo za več kot 10 let. V naslednjih 50 letih se bo po napovedih podaljšalo še za šest ali sedem let. Prebivalci, ki so danes stari nad 64 let, sestavljajo več kot šestino vsega prebivalstva Slovenije, v prihodnjih petih desetletjih pa se bo delež toliko starih prebivalcev povečal na tretjino. V skupino starejših, tj. starih 65 ali več let, danes že sodijo prebivalci iz številčno zelo močne generacije, rojene po drugi svetovni vojni, t. i. baby boom generacije. V Sloveniji je bilo po 2. svetovni vojni absolutno največ rojstev v obdobju 1949–1953, ko se je letno rodilo približno 34.000 otrok (za primerjavo: v letu 2012 se je v Sloveniji rodilo približno 22.000 otrok). Že v prihodnjih nekaj letih se bosta torej tako število kot delež starejših prebivalcev močno povečala.

Delež starejših od 64 let med celotno populacijo, Slovenija

65 ali več let	
2013 (%)	17,3
2080 ¹⁾ (%)	28,1

1) Projekcije prebivalstva EUROPOP2013 za Slovenijo.
Vir: SURS

V letu 2013 je bilo med prebivalci Slovenije 17,3 % starejših, tj. takih, ki so bili stari 65 ali več let, ali za 2,1 odstotne točke več kot v letu 2004. Odstotek toliko starega prebivalstva je bil v obeh omenjenih letih, v 2004 in 2013, najmanjši na Irskem, največji pa v Italiji, sicer pa se je v zadnjem desetletju povečal v vseh državah članicah EU, najbolj na Malti (za 4,2 odstotne točke), najmanj pa v Belgiji (za 0,4 odstotne točke).

Kaj to pomeni za trg dela in za prehod iz delovne aktivnosti v upokojitev? Ena glavnih značilnosti slovenskega trga dela je, da je med delovno aktivnimi prebivalci zelo malo takih, ki so stari 50–64 let. Zakaj je tako? Predvsem zaradi zgodnjega upokojevanja. Starostna meja ob upokojevanju se kljub vsemu viša: v letu 2004 je bila stopnja delovne aktivnosti v starostni skupini 55–64 let 29-odstotna, konec leta 2013 pa za skoraj 4 odstotne točke višja, 33,6-odstotna.

Starostna meja, potrebna za upokojitev, se dviga.

Kdaj posameznik zapusti trg dela, je v glavnem njegova osebna odločitev. Na podlagi nekaterih podatkov lahko sklepamo, da se večina Slovencev želi upokojiti čim prej. V Sloveniji se zavzemajo za zgodnje upokojevanje tudi mladi, saj menijo, da se bodo le tako odprle zaposlitvene možnosti tudi zanje. Nekateri države rešujejo ta problem s t. i. postopnim upokojevanjem; to pomeni, da starejši delovno aktivni delajo, preden se dokončno upokojijo, postopoma manj ur na teden. Obseg takega postopnega upokojevanja lahko merimo z deležem starejših delovno aktivnih (50–64 let), katerih delovni čas je krajši od polnega. Slovenija se uvršča med države z nizko vrednostjo tega deleža; v tretjem četrletju leta 2013 je znašal 10,9 %; od povprečnega deleža v EU28 (20,2 %) je bil manjši za več kot 9 odstotnih točk.

V Sloveniji si v zadnjih letih prizadevamo spremeniti pokojninski sistem, saj zdajšnji položaj ni ugoden. Pokojninski sistem ni dovolj prilagojen čedalje manjšemu številu delovno aktivnih prebivalcev, ki ustvarjajo dohodke, čedalje večjemu številu mladih, ki čedalje pozneje aktivno vstopajo na trg dela, in čedalje večjemu številu starejših, ki se še vedno razmeroma zgodaj upokojujejo. V letu 2013 je bilo v Sloveniji 602.311 upokojencev iz obveznega zavarovanja, to je več kot 100.000 več kot v letu 2004, ko jih je bilo 497.826. Povedano drugače: število prejemnikov pokojnin se je v desetih letih povečalo za 20 %. Število zavarovancev pa je v teh letih ostalo skoraj nespremenjeno, v letu 2013 jih je bilo v primerjavi z letom 2004 celo 3.500 manj. Številčno razmerje med plačniki in prejemniki torej postaja čedalje bolj neugodno: v letu 2004 je za pokojnino enega upokojenca delalo 1,7 delovno aktivnega prebivalca, v letu 2013 pa le še 1,4.

Prejemniki pokojnin in zavarovanci, Slovenija

	Prejemniki pokojnin	Zavarovanci
2004	497.826	836.669
2013	602.311	833.121

Vir: ZPIZ

Starost lahko prinaša tudi tegobe. Pogosto jo povezujemo s socialno izključenostjo. Upokojitev pomeni za mnoge prekinitev vsakdanjih stikov z drugimi; življenje v samskih gospodinjstvih in slabše zdravje lahko še dodatno osamita starejše; to lahko vodi v duševne težave in depresijo. Starejši ljudje so nekoč delali, dokler so zmogli, zato meja med delom in prostim časom ni bila natančno

določena. Danes tudi starejši preživljajo prosti čas na različne načine, čedalje več jih uporablja tudi računalnike in internet. V prvem četrtletju 2013 je računalnik uporabljalo 25 % oseb, starih od 65 do 74 let, večina izmed teh je uporabljala tudi internet. Vsak dan ali skoraj vsak dan je tako računalnik kot internet uporabljalo 15 % teh oseb.

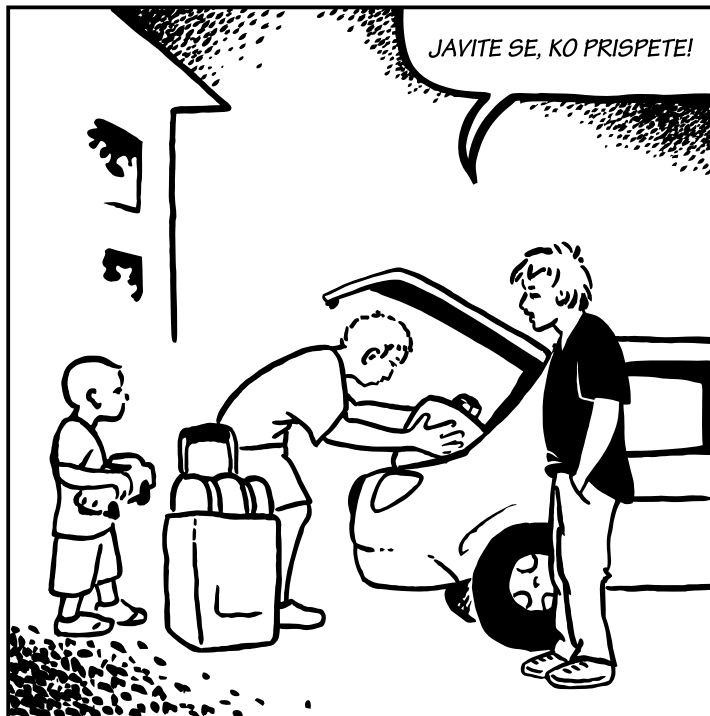
Po zadnjih podatkih uporablja računalnik in internet vsak dan 15 % starejših oseb od tistih, ki uporabljajo internet (teh je med osebami, stariimi 65–74 let, 25 %).

In kaj je starejšim všeč pri internetu, za kaj ga uporabljajo? Od tistih, ki so internet uporabljali v prvem četrtletju 2013, ga je 18 % uporabljalo za branje spletnih novic, časopisov in revij, 16 % za pošiljanje in prejemanje sporočil po elektronski pošti ter prav tako 16 % za iskanje informacij, povezanih z zdravjem. Tudi odstotka tistih, ki so sodelovali v spletnih družabnih omrežjih, in tistih, ki so nakupovali prek spleta, nista bila zanemarljiva (prvih je bilo 6 %, drugih 4 %).

16 % starejših oseb od tistih, ki internet uporabljajo vsak dan, uporablja internet vsak dan za iskanje informacij, povezanih z zdravjem.

ODITI ALI OSTATI?

Petrov brat Tomaž je pred pol leta ostal brez službe. Delal je kot strojni inženir v majhnem perspektivnem podjetju, ki se je ukvarjalo z razvojem krmilnih sistemov. Podjetje je bilo zaradi neporavnavanja plačil naročnikov prisiljeno prenehati delovati. Tomaž je nekaj časa iskal zaposlitev v Sloveniji, vendar se mu je kmalu ponudila priložnost, da nadaljuje podobno delo v uspešnem nemškem podjetju. Z ženo Metko sta se odločila, da poskusita svoji družini ustvariti boljšo prihodnost v tujini. Sredi poletja 2013 sta izpisala svoja otroka Luko in Saro iz vrtca, Metka je pustila službo v šoli in preselili so se v bližino Stuttgarta v Nemčiji.

UK	498,0
DE	489,4 ¹⁾
IT	350,8
FR	327,4
ES	304,1
PL	217,5
RO	167,3
BE	147,4
NL	124,6
EL	110,1
SE	103,1
AT	91,6
IE	54,4
DK	54,4
CZ	34,3
HU	33,7
FI	31,3
LU	20,5
LT	19,8
CY	17,5
SI	15,0
PT	14,6
BG	14,1 ²⁾
LV	13,3
HR	9,0
MT	7,1
SK	4,8 ¹⁾
EE	2,6

Vir: Eurostat

1) Podatek za leto 2011. 2) Začasni podatek.

Priseljeni (v 1.000), EU28, 2012

Ljudje so se od nekdaj selili, razlogi za to pa so bili v zgodovini različni – od povsem bivanjskih, kot je iskanje hrane, do političnih in ekonomskih. V zadnjih desetletjih, ko nekatere države gospodarsko napredujejo z veliko naglico, ljudje zapuščajo svoje domovine predvsem v želji najti boljšo zaposlitev. Seveda tudi Slovenija ni izvzeta iz selitvenih tokov. V tem smislu je še vedno tesno povezana z državami, ki so nastale na ozemlju nekdanje Jugoslavije, in z državami sočlanicami Evropske unije.

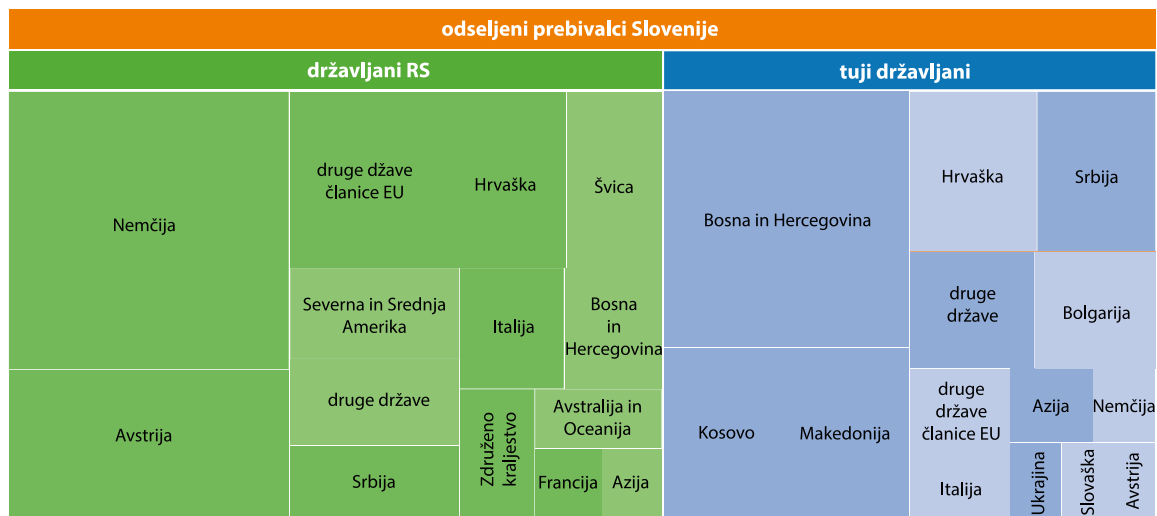
V letu 2012 se je iz Slovenije odselilo 14.400 prebivalcev, od tega 57 % slovenskih državljanov in 43 % tujih državljanov. V letu 2004 se je odselilo 8.300 prebivalcev (6.100 manj kot v letu 2012), tujih državljanov med odseljenimi pa je bilo približno toliko kot v letu 2012 (malo več kot 6.000). V letu 2012 se je torej iz Slovenije odselilo 8.200 državljanov Slovenije, kar je 6.000 več kot v letu 2004 in hkrati največ po osamosvojitvi Slovenije.

Vsak četrty državljani Slovenije, ki se je odselil iz države v letu 2012, je odšel v Nemčijo.

Večina odseljenih državljanov Slovenije (62 %) si je za svoje novo prebivališče izbrala katero od držav Evropske unije, največ jih je odšlo v Nemčijo in Avstrijo, skupaj 3.500. Približno 500 jih je odšlo v Švico, 450 v Severno ali Srednjo Ameriko, nekaj več kot 200 pa v Avstralijo ali drugam v Oceanijo. Skoraj vsak drugi odseljeni slovenski državljani je bil star od 25 do 45 let, torej v najaktivnejših letih. 22 % odseljenih slovenskih državljanov je imelo najmanj višješolsko izobrazbo, polovica jih je imela srednješolsko, 28 % pa največ osnovnošolsko izobrazbo.

Države, v katere so se odselili prebivalci Slovenije, 2012

Vir: SURS

© SURS

70 % v letu 2012 iz Slovenije odseljenih tujih državljanov je imelo državljanstvo katere od drugih držav, nastalih po razpadu Jugoslavije. Ker se je približno enak odstotek prebivalcev Slovenije, ki so imeli tuje državljanstvo, odselil v države, nastale na območju nekdanje Jugoslavije, sklepamo, da so se ti najbrž vrnili domov. Izobrazbena raven odseljenih tujih državljanov je bila nižja od izobrazbene ravni odseljenih slovenskih državljanov: vsaj višješolsko izobrazbo jih je imelo 8 %, srednješolsko polovica, preostali pa največ osnovnošolsko izobrazbo.

Slovenija pa ni samo država, iz katere se prebivalci odseljujejo. Nasprotno, v prejšnjih letih se je letno priseljevalo precej več ljudi, kot se jih je odseljevalo. V letih od 2007 do 2009 se je letno priselilo okrog 30.000 oseb. V zadnjih letih pa je to število upadlo; v letu 2012 se je k nam priselilo 15.000 oseb.

Prebivalci Slovenije, ki so se iz Slovenije odselili, in tisti, ki so se v Slovenijo priselili, po najvišji doseženi izobrazbi (v %), Slovenija, 2012

Priseljeni			Odseljeni	
slovenski državljanji	tuji državljanji		slovenski državljanji	tuji državljanji
24,4	36,1	osnovnošolska ali manj	27,6	41,1
54,0	52,6	srednješolska	50,2	50,6
21,6	11,3	višješolska, visokošolska	22,2	8,3

Vir: SURS

Osebe, ki so se priselile v Slovenijo, so bile stare povprečno malo manj kot 33 let. Priseljeni tuji državljanji so bili stari povprečno malo manj kot 32 let, priseljeni slovenski državljanji pa skoraj 38. Izobrazbena sestava priseljenih je bila taka: malo več kot polovica jih je imelo srednješolsko, tretjina največ osnovnošolsko, nekaj več kot desetina pa terciarno izobrazbo. Tudi priseljeni slovenski in tuji

državljanji so se precej razlikovali po izobrazbi: med slovenskimi državljanji, ki so se v letu 2012 vrnili v Slovenijo, je bilo takih z najmanj višješolsko izobrazbo 22 %, med tujimi državljanji pa 11 %.

60 % priseljenih je bilo državljanov držav, ki so nastale po razpadu Jugoslavije; med temi je bilo največ državljanov Bosne in Hercegovine, nekaj več kot 4.000. Skoraj 2.000 priseljenih v Slovenijo je imelo državljanstvo ene od držav sočlanic EU27. V letu 2004 se je iz takratnih držav članic EU priselilo k nam manj kot 200 državljanov teh držav, približno prav toliko pa še Romunov in Bolgarov. Od državljanov držav sočlanic EU se je v letu 2012 k nam priselilo največ Bolgarov in Italijanov.

Razlogi, zaradi katerih so se tuji državljanji priselili v Slovenijo v letu 2012

Vir: SURS

© SURS

Država	Število (v 1.000)
ES	446,6
UK	321,2
FR	288,3 ²⁾
PL	275,6
DE	249,0 ¹⁾
RO	170,2
EL	154,4
NL	110,4
IT	106,2
IE	89,4
BE	74,7
PT	52,0
AT	51,8
SE	51,7
CZ	46,1
DK	43,7
LT	41,1
LV	25,2
HU	22,9
CY	18,1
BG	16,6 ²⁾
SI	14,4
FI	13,8
HR	12,9
LU	10,4
EE	6,3
MT	4,0
SK	2,0

Vir: Eurostat

1) Podatek za leto 2011. 2) Začasni podatek.

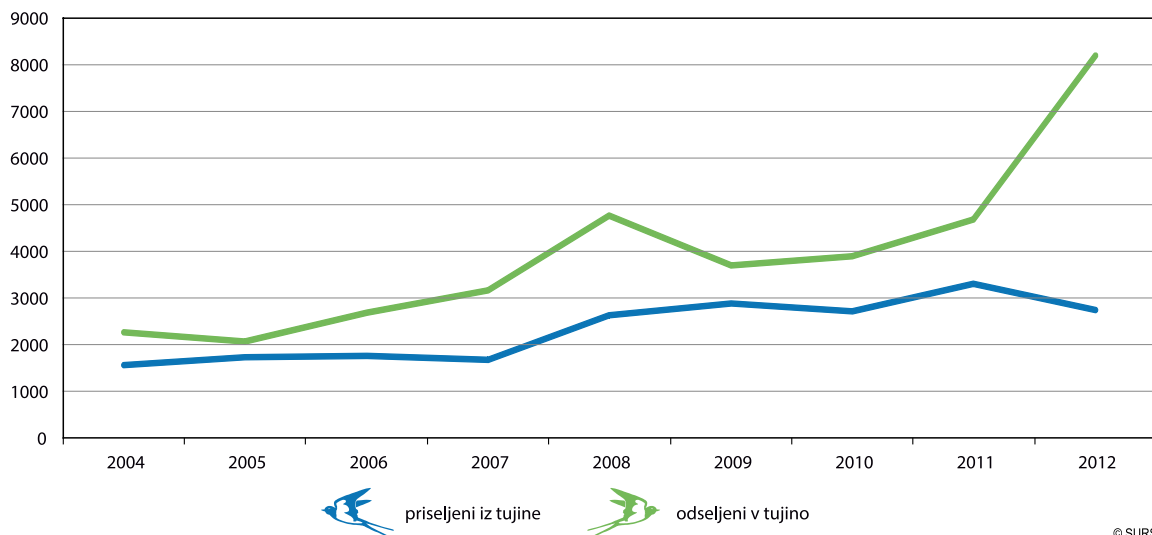
Odseljeni (v 1.000), EU28, 2012

Razlogi za priselitev tujih državljanov v Slovenijo v letu 2012 so bili precej odvisni od njihove države državljanstva. Večina priseljenih z državljanstvom držav sočlanic EU se je priselila zaradi zaposlitve (56 %), manj je bilo takih, ki so se priselili k nam z namenom, da se pridružijo svoji družini (20 %). Podobno je veljalo za hrvaške in srbske državljane. Državljeni Bosne in Hercegovine, Črne gore in Kosova ter državljani drugih evropskih držav in tudi neevropskih držav pa so se večinoma priselili v Slovenijo z namenom, da se pridružijo svoji družini; zaradi zaposlitve se je k nam priselil manjši del teh ljudi.

Med priseljenimi je bilo 2.740 državljanov Slovenije, ki so se najbrž vrnili domov. Ker se je priselilo (vrnilo) v Slovenijo mnogo manj državljanov Slovenije, kot se jih je iz države odselilo, je bila njihova selitvena bilanca negativna. Razlika med številom priseljenih in številom odseljenih je bila največja prav v letu 2012; odselilo se jih je namreč 5.450 več, kot se jih je preselilo. Za primerjavo: v letu 2004 se jih je odselilo 700 več, kot se jih je priselilo.

Večina slovenskih državljanov se je v letu 2012 v domovino priselila iz evropskih držav; največ se jih je vrnilo iz držav sočlanic EU, od teh četrtnina iz Nemčije, približno prav toliko pa še iz drugih držav z območja nekdanje Jugoslavije.

Državljeni Slovenije, ki so se odselili iz Slovenije ali priselili v Slovenijo, 2004–2012

FANTEK ALI PUNČKA?

Na zadnjo septembrsko soboto leta 2013 sta se Peter in Špela poročila, kar tako, iz romantike. V zgornjem nadstropju v hiši Špelinih staršev sta si uredila prijetno stanovanje. Spomladi pričakujeta prvega otroka, menda bo fantek. Imena še nista izbrala. Špela je v zdravstveni čakalnici pred kratkim brala, da je v zadnjih letih dobilo največ novorojenčkov ime Luka. A Špela noče, da bi se njenemu sinu dogajalo kot njej v osnovni šoli, ko je imela v razredu kar tri soimenjakinje. Ideje za ime prvorojenca iščeta v SURS-ovi podatkovni zbirki osebnih imen. Izbira je res velika.

EE	59,7
SI	56,8
BG	56,1
FR	55,8
SE	54,3
BE	50,0 ¹⁾
DK	49,0
UK	47,3
NL	45,3
LV	44,6
PT	42,8
HU	42,3
CZ	41,8
FI	40,9
AT	40,4
EU28	39,3 ¹⁾
ES	37,4
LU	34,1
SK	34,0
IE	33,9 ¹⁾
DE	33,9
RO	30,0
LT	27,7
IT	23,4
MT	23,0
PL	21,2
CY	16,9
HR	14,0
EL	7,4

Vir: Eurostat

1) Začasni podatki

V letu 2012 je bilo v Sloveniji prvič po desetletju spet več kot 7.000 sklenitev zakonske zveze (porok). Poročilo se je 7.057 parov, 500 več kot v letu 2004. Največ se jih je poročilo v maju, juniju ali septembru, najmanj pa v januarju. Ženini in neveste so bili večinoma stari od 25 do 40 let. 22 ženinov in 112 nevest je bilo starih manj kot 20 let, 10 ženinov in 9 nevest pa najmanj 65 let. Pari se za poroko odločajo čedalje pozneje, zato se povprečna starost ženinov in nevest dviga: v letu 2004 so bili ženini stari povprečno 32 let in pol, neveste pa tri leta manj; v letu 2012 so bili ženini in neveste povprečno približno dve leti starejši.

V zadnjih letih je bilo sicer res več porok kot v letih pred temi, če pa jih primerjamo s številom porok na leto v daljšem obdobju, opažamo, da se mladi manj pogosto odločajo vzpostaviti družino s sklenitvijo zakonske zveze, kot so se nekoč.

Vrste družin v Sloveniji, 2011

zunajzakonska partnerja z otroki: 9 %

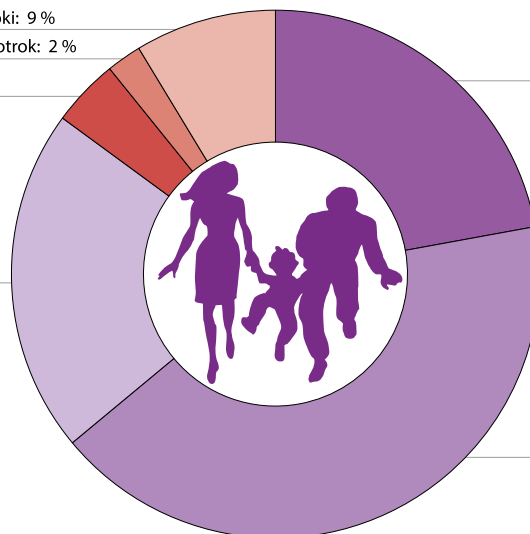
zunajzakonska partnerja brez otrok: 2 %

oče z otroki: 4 %

mami z otroki: 21 %

zakonski par brez otrok: 22 %

zakonski par z otroki: 42 %

Vir: SURS

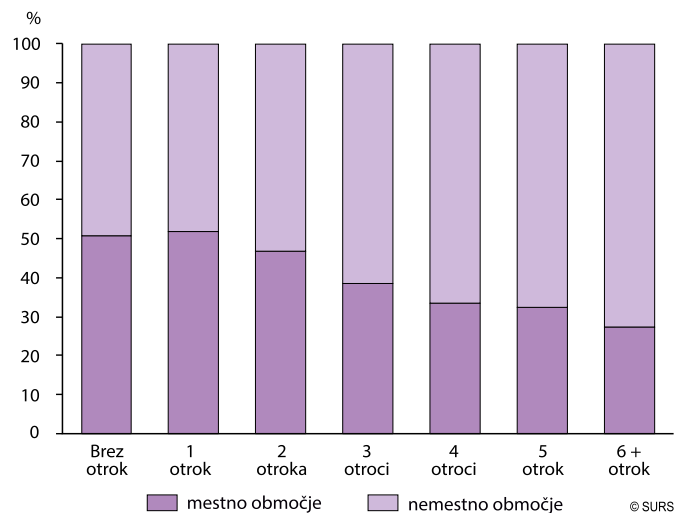
© SURS

Podatke o družinah zberemo v popisih prebivalstva; zadnja dva sta bila v letih 2002 in 2011. Ti podatki kažejo, da še hitreje kot število družin, ki jih sestavlja zunajzakonska partnerja (z otroki ali brez njih), narašča število enostarševskih družin. V letu 2002 je bilo družin z enim od staršev 18 %, v letu 2011 pa že 25 %. Prevladujejo enostarševske družine, ki jih sestavljajo matere z otroki; v letu 2011 smo takih družin našli skoraj 120.000. Tretjina mater v teh družinah ni bila nikoli poročena; te so bile večinoma stare manj kot 43 let; tiste, ki so bile stare od 43 do 60 let, so bile večinoma razvezane, starejše od 60 let pa so bile večinoma vdove.

Četrtnina družin med vsemi družinami je bilo brez otrok; to so bili večinoma starejši zakonski ali zunajzakonski pari, katerih otroci so se že odselili in si že ustvarili svoje družine. Parov brez otrok, v katerih je bila žena oziroma partnerka mlajša od 40 let (torej v starosti, ko bo morda še rodila), je bilo med temi družinami manj kot desetina.

V treh četrtninah družin so v letu 2011 prebivali tudi otroci. Ko pri popisu prebivalstva govorimo o otrocih, ne mislimo pri tem samo na osebe, mlajše od 18 let, temveč na vse otroke, ki po osemnajstem letu bolj ali manj dolgo ostanejo pri starših. Med vsemi družinami z otroki je bilo največ takih, v katerih so bili vsi otroci starejši od 18 let (209.000). V 180.000 družinah z otroki je bil vsaj en otrok mlajši od 18 let. Povprečna starost otrok v družinah z otroki je bila 18,6 leta. V enostarševskih družinah so bili otroci povprečno tri leta starejši, v družinah z neporočenima staršema pa so bili otroci precej mlajši, povprečno so bili stari malo več kot 10 let. V več kot polovici družin z otroki je prebival le en otrok, v skoraj 500 družinah z otroki pa je živelo šest ali več otrok (večinoma v podeželskem okolju).

Družine po številu otrok in tipu naselja, v katerem prebivajo, Slovenija, 2011

Vir: SURS

Visoka povprečna starost otrok v družinah z otroki nam pove, da otroci po osemnajstem letu še dolgo ostanejo pri starših. Ob popisu prebivalstva v letu 2011 je pri starših živelo še več kot pol mladih, starih od 25 do 29 let. Med moškimi v tej starostni skupini jih je pri starših stanovalo še 61,5 %, med ženskami te starosti pa je bilo takih precej manj, 44,0 %. Desetina moških in tretjina žensk te starosti pa sta imeli svoje otroke in sta živeli z njimi (z zakoncem oziroma partnerjem ali brez njega).

Delež mladih (starih od 25 do 29 let), ki še živijo pri starših (v %), EU28, 2012

SK	74,2
HR	70,1
EL	69,6
MT	63,4
IT	63,0
BG	62,2
HU	61,1
PT	60,9
SI	60,3
RO	59,6
PL	56,1
ES	55,6
CZ	48,6
LT	46,9
CY	44,7
LV	40,1
LU	38,9
AT	29,6
DE	28,6
EE	26,1
BE	24,7
UK	19,7
FR	17,4
NL	16,9
SE	6,7
FI	5,4
DK	2,6

Vir: Eurostat

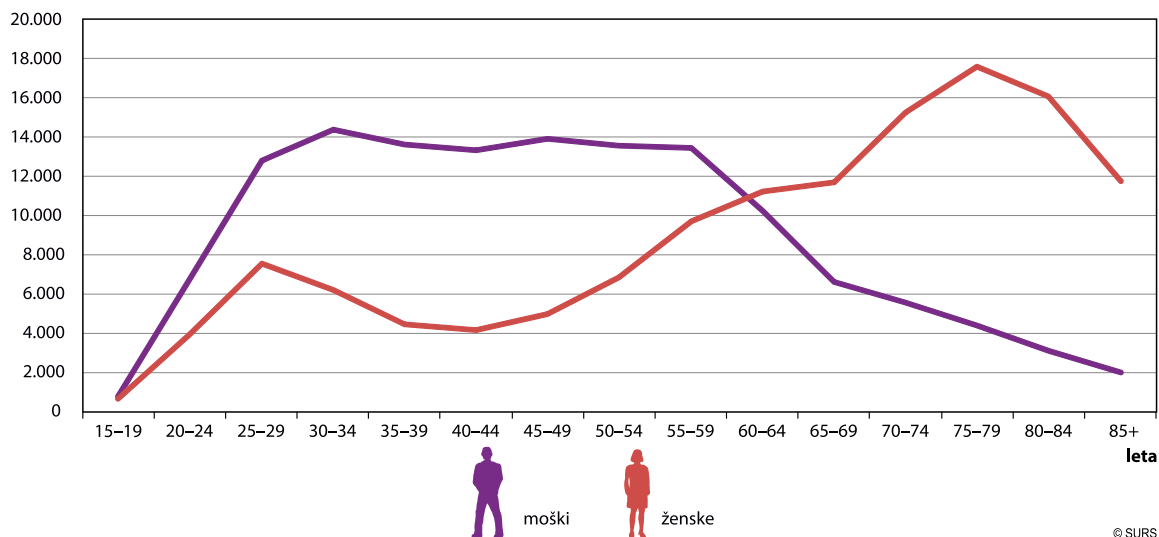
Delež prebivalcev, ki so v svoji primarni družini živeli še po tridesetem letu starosti, je bil že precej nižji: med moškimi, starimi od 30 do 34 let, je bilo 40 % takih, ki so še živeli pri enem ali obeh od staršev, med enako starimi ženskami pa 20 %. Prebivalci, stari od 35 do 60 let, so bili večinoma zakonci z otroki. Prebivalci, starejši od 60 let, so bili v glavnem zakonci brez otrok (otroci so se odselili in si ustvarili svoje družine). Prebivalci, starejši od 80 let, so večinoma živeli sami, brez družine in partnerja (večinoma so že ovdoveli). S starostjo prebivalcev se povečuje tudi delež tistih med njimi, ki živijo v skupinskih gospodinjstvih (npr. v domovih za ostarele); v letu 2011 je v tovrstnih gospodinjstvih živel povprečno skoraj vsak peti prebivalec, star 85 ali več let.

266.500 prebivalcev Slovenije je v letu 2011 živelo samih, v enočlanskih gospodinjstvih. V letu 2002 je bilo takih gospodinjstev bistveno manj: 150.000. Upoštevati pa moramo, da se je število teh prebivalcev precej povečalo tudi zato, ker smo za enočlanska

gospodinjstva šteli tudi tuje državljane, ki so stanovali v samskih domovih. To so bili predvsem moški, mlajši od 60 let, ki so dejansko prebivali sami in so bili mlajši od 60 let. Pri višji starosti se številčno razmerje med spoloma obrne: same prebivajo predvsem ženske, večinoma vdove. Število moških, ki po 65. letu starosti živijo sami, hitro upade. Razlog za to nesorazmerje je predvsem krajša povprečna življenjska doba moških (ženske živijo povprečno 6 let dlje).

Mladi z odločitvijo za družino in otroke čedalje bolj odlašajo. Povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka se je od leta 2004 do leta 2012 dvignila s 27,5 leta na skoraj 29 let. Otroke ima manj najstnic in manj žensk v zgodnjih dvajsetih letih kot pred leti: takih, ki so rodile pri manj kot 25 letih, je bilo v letu 2004 19 %, v letu 2012 pa manj kot 13 %. Čedalje pogosteje pa imajo ženske otroke po tridesetem letu: takih, ki so rodile pri najmanj 35 letih, je bilo v letu 2012 17 %, v letu 2004 pa manj kot 12 %.

Enočlanska gospodinjstva po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, 2011

Vir: SURS

© SURS

Koliko žensk v Sloveniji, starih več kot 15 let, ima najmanj enega otroka? Ali drugače: koliko mater je med prebivalkami Slovenije? V letu 2011 jih je bilo 663.000 (31.000 več kot ob popisu prebivalstva v letu 2002) ali tri četrtine. Koliko mam je bilo med ženskami, stariimi najmanj 30 let? Med desetimi od teh žensk je bilo povprečno devet mam.

Polovica mam je imela po dva otroke, 15 % po tri, 6 % pa po štiri ali več. Približno tretjina mater ni več živela skupaj s svojimi otroki; to so bile večinoma ženske, starejše od 50 let, katerih otroci so se že odselili iz prvotnega doma.

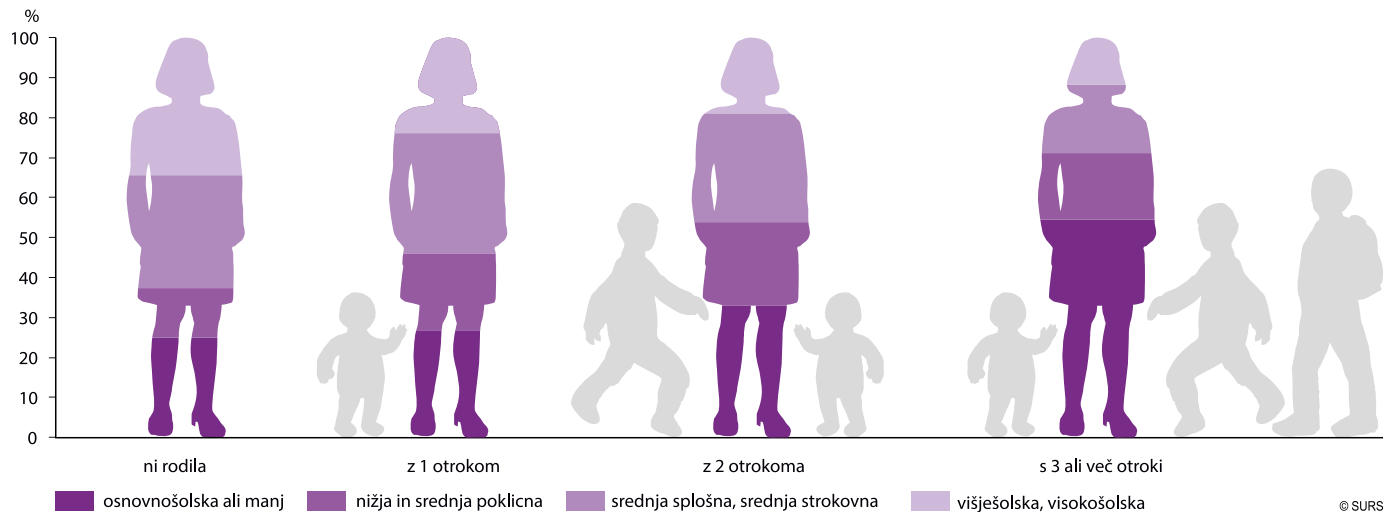
Pri ženskah je pri odločanju za materinstvo in otroke pomemben dejavnik študij, izobraževanje. Tiste, ki se izobražujejo dalj časa, imajo manj otrok, več med njimi jih je tudi brez otrok. Izobrazbena sestava žensk, ki so bile v letu 2011 stare vsaj 30 let in so imele najmanj tri otroke, je bila taka: več kot polovica jih je imelo največ osnovnošolsko izobrazbo, malo več kot desetina pa terciarno izobrazbo. Izobrazbena sestava enako starih žensk (vsaj 30 let), ki so bile (še) brez otrok, pa je bila taka: več kot tretjina jih je imelo najmanj višješolsko, petina pa največ osnovnošolsko izobrazbo. Med vsemi ženskami po tridesetem, ki so dosegle višješolsko ali visokošolsko izobrazbo, je bilo 45 % takih, ki niso imele otrok ali so

imele največ enega. Med ženskami iste starosti z dokončano največ osnovnošolsko izobrazbo je bilo takih manj: 26 %.

Po osamosvojitvi Slovenije je število rojstev na leto počasi upadalo, in sicer do leta 2004, ko se je trend obrnil in je število rojenih začelo naraščati. V letu 2012 se je v Sloveniji rodilo okoli 22.000 otrok, 4.000 več kot v letu 2004. Med rojenimi v letu 2012 je bilo 744 dvojčkov (372 porodov) in 18 trojčkov (6 porodov). Številčno razmerje med dečki in deklicami se je nagibalo k dečkom: rodilo se jih je 700 več kot deklic. Naravni prirast v Sloveniji je bil v letu 2012 že sedmo leto zapored pozitiven (rodilo se je več prebivalcev, kot jih je umrlo); znašal je 1,3 na 1.000 prebivalcev. V zadnjih dveh letih se je njegova vrednost nekoliko znižala.

Luke, Niki, Jakobi, Filipi, Nejci in drugi fantje, ki so se rodili v letu 2012, se lahko nadejajo daljšega življenja kot otroci, rojeni v letu 2004. Pričakovano trajanje življenja fantkov, rojenih v 2012, je namreč 77 let ali skoraj tri leta daljše od pričakovanega trajanja življenja tistih, ki so se rodili v letu 2004. Lare, Eve, Sare, Eme, Neže in druga dekleta, rojena v letu 2012, pa naj bi po statističnih izračunih živela malo manj kot 83 let ali 1,6 leta dlje kot dekleta, rojena v letu 2004. Pričakovano trajanje življenja se torej še vedno podaljšuje, za fante celo malo hitreje kot za dekleta.

Ženske, stare 30 ali več let, po številu otrok in najvišji doseženi izobrazbi, Slovenija, 2011

Vir: SURS

Če ni drugače navedeno, se vsi podatki v tej publikaciji nanašajo na Slovenijo.

Zbiranje podatkov za publikacijo je bilo zaključeno 31. 3. 2014.

Vir vseh podatkov v tej publikaciji je Statistični urad Republike Slovenije, razen tam, kjer je to posebej navedeno v besedilu, tabelah ali grafičnem prikazu.

STATISTIČNO ZNAMENJE, MERSKE ENOTE, KRATICE

...	ni podatka
%	odstotek
ha	hektar
kg	kilogram
l	liter
m ³	kubični meter
min.	minuta
toe	tona ekvivalenta
P ₂ O ₅	fosforjev pentoksid
K ₂ O	kalijev oksid
PM ₁₀	mešanica trdnih in tekočih delcev, suspendiranih v zraku, ki imajo aerodinamijski premer 10 µm
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
BDP	bruto domači proizvod
EUR	evro
Eurostat	Statistični urad Evropske unije
KIS	Kmetijski inštitut Slovenije
KLASIUS-P	Klasifikacija področij izobraževalnih aktivnosti/izidov
MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
SIT	slovenski tolar
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

ŠIFRANT PODROČIJ DEJAVNOSTI, SKD 2008

A	Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo
B	Rudarstvo
C	Predelovalne dejavnosti
D	Oskrba z električno energijo, plinom in paro
E	Oskrba z vodo, ravnanje z odplakami in odpadki, saniranje okolja
F	Gradbeništvo
G	Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil
H	Promet in skladiščenje
I	Gostinstvo
J	Informacijske in komunikacijske dejavnosti
K	Finančne in zavarovalniške dejavnosti
L	Poslovanje z nepremičninami
M	Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti
N	Druge raznovrstne poslovne dejavnosti
O	Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti
P	Izobraževanje
Q	Zdravstvo in socialno varstvo
R	Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti
S	Druge dejavnosti
T	Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo
U	Dejavnost eksteritorialnih organizacij in teles

ŠIFRANT DRŽAV

EU	Evropska unija	DK	Danska	HU	Madžarska	PL	Poljska
EU27	27 držav članic EU	DE	Nemčija	IE	Irska	PT	Portugalska
EU28	28 držav članic EU	EE	Estonija	IT	Italija	RO	Romunija
AT	Avstrija	EL	Grčija	LT	Litva	SE	Švedska
BE	Belgija	ES	Španija	LU	Luksemburg	SI	Slovenija
BG	Bolgarija	FI	Finska	LV	Latvija	SK	Slovaška
CY	Ciper	FR	Francija	MT	Malta	UK	Združeno kraljestvo
CZ	Češka republika	HR	Hrvaška	NL	Nizozemska		

VIRI

- Odras recesije v kazalnikih trga dela. (2009). *Statistični dnevi 2009*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Kakovost življenja. (2012). *Zbirka Brošure*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Starejši na trgu dela. (2013). *Zbirka Brošure*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Drevo, gozd, les. (2011). *Zbirka Brošure*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Okolje, energetika in transport. (2011). *Zbirka Brošure*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Voda – od izvira do izpusta. (2013). *Zbirka Brošure*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- O kmetijstvu doma in drugje po EU. (2013). *Zbirka Brošure*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Mi, državljani EU. (2013). *Zbirka Brošure*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Ljudje, družine, stanovanja. (2013). *ePUB*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
- Record level of 2.6 bn nights spent in tourist accommodation in the EU28 in 2013 (29. 1. 2014). *News Release*. Luxembourg: Eurostat. Pridobljeno 18. 2. 2014 s spletne strani: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/4-29012014-AP/EN/4-29012014-AP-EN.PDF
- Uporaba računalnikov in interneta pri starejših, podrobni podatki, Slovenija, 2013 - končni podatki. (3. december 2013). *Elektronska objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 12. 2. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=5923
- Kazalniki trajnostnega razvoja, Slovenija, 2012 – končni podatki. (19. 12. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 31. 1. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=5962
- Svetovni dan voda 2013. (20. 3. 2013). *Posebna objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 31. 3. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5376
- Javni vodovod, Slovenija, 2012 – končni podatki. (23. 2. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 6. 2. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=5828

- Izkoriščanje voda v industriji, Slovenija, 2012 – končni podatki. (24. 9. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 24. 3. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5729
- Odpadki, Slovenija, 2012 – končni podatki. (19. 8. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 10. 2. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?ID=5809
- Investicije in tekoči izdatki za varstvo okolja, Slovenija, 2012 – končni podatki. (18. 2. 2014). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 18. 3. 2014 s spletne strani: https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6050
- Kazalniki globalizacije, Slovenija, 2007–2012 – začasni podatki. (27. 12. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 1. 4. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5961
- Mednarodni dan migrantov 2013. (12. 12. 2013). *Posebna objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 28. 3. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5947
- Materinski dan 2013. (21. 3. 2014). *Posebna objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 28. 3. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5388
- Mednarodni dan družin 2013. (10. 5. 2013). *Posebna objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 24. 2. 2014 s spletne strani: https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5476
- Živorojeni, Slovenija, 2012 – končni podatki. (27. 6. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 20. 2. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5593
- Sklenitve in razveze zakonskih zvez, Slovenija, 2012 – končni podatki. (27. 6. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 20. 2. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5583
- Socioekonomske značilnosti meddržavnih selivcev, Slovenija, 2012 – končni podatki. (20. 12. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 20. 2. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5583
- Turistična potovanja domačega prebivalstva, Slovenija, 2012 – končni podatki. (6. 6. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 17. 2. 2014 s spletne strani: https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5531
- Prihodi in prenočitve turistov, Slovenija, 2012 – končni podatki. (18. 4. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 17. 2. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5429
- Pomembnejši podatki o strukturi kmetijskih gospodarstev, Slovenija, 2013 – začasni podatki. (27. 9. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 20. 2. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5760
- Gledališka dejavnost, Slovenija, 2012 – končni podatki. (9. 10. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 3. 3. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5806
- Dejavnost muzejev, muzejskih zbirk, galerij in likovnih razstavišč, Slovenija, 2012 – končni podatki. (4. 4. 2014). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 6. 4. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=6172
- Uporaba interneta v gospodinjstvih in pri posameznikih, Slovenija, 2013 – končni podatki. (7. 10. 2013). *Prva objava*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Pridobljeno 7. 3. 2014 s spletne strani: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5795
- *Statistični letopis*. (2013). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

